STRÄNGNÄS KOMMUN

Grönplan del B1

Strängnäs stad - Härad

Antagen av KF 2009-10-26

Grönplan del B1

Strängnäs stad - Härad

Antagen av KF 2009-10-26

Innehåll

Del A, kommungemensam del

Kap 1-4 Mål och förutsättningar

Del B1, områdesspecifik del för Strängnäs stad - Härad

Inledning **7**

5 Information om planområdet **9**
5.1 Geografisk avgränsning 9
5.2 Geologiska förutsättningar 10
5.3 Historia 12

6 Inventering **19**
6.1 Användning 19
6.2 Områden av ekologisk betydelse 25
6.3 Ekologiskt betydelsefulla områden av regionalt och kommunalt intresse 28

7 Riktlinjer för planering **43**
7.1 Övergripande riktlinjer 43
7.2 Friyteförsörjning 44
7.3 Riktlinjer för stadsdelarna 54

Bilagor/Ordlista/Referenser **62**
Bilaga 1 62
Bilaga 2 63
Bilaga 3 65
Ordlista 67
Referenser 69

Gästhamnen Västerviken

Inledning

Grönplan del B1 för Strängnäs stad – Härad är en fortsättning på del A för Strängnäs kommun. Del A innehåller mål och förutsättningar för utvecklingen av grönstrukturen i ett kommunövergripande perspektiv och del B1 är den områdesspecifika grönplan som behandlar samma geografiska område som *Fördjupning av översiktplanen för Strängnäs stad-Härad*. I del B1 finns information om planområdet, inventeringar av befintlig grönstruktur, samt en presentation av vägledande riktlinjer inför framtida planering. Den områdesspecifika grönplanen ska fungera som ett underlag vid avvägningar mellan olika intressen i den fördjupade översiktsplanen, samt vid detaljplanering. Denna grönplan värderar de befintliga grönytorna, och kommer med förslag på hur grönstrukturen kan utvecklas och förbättras.

Strängnäs är en grön stad med närhet till vatten. Att staden ligger vid Mälaren är en stor rekreativ kvalitet, det finns till exempel flera vackra, strandnära promenadstråk. Det finns också områden med stora ekologiska värden. När både de rekreativa och ekologiska värdena beaktas, får grönytorna allt större betydelse i stadsbyggandet. Parker och naturområden i kommunens tätorter har potential att utvecklas och bli allt mer värdefulla i arbetet med att bevara biologisk mångfald, samt med att upprätthålla och förbättra klimatet inne i tätorterna.

Grönstrukturfrågorna bör på ett tydligt sätt inarbetas i det kommunala planarbetet. Detta för att:

- klargöra grönstrukturens roll i tätorterna med omgivningar.
- synliggöra de övergripande sambanden med samhällets

andra strukturer och intressen (såsom infrastruktur och bebyggelseutveckling).
- underlätta framtida markanvändningsbeslut och prioriteringar/avvägningar mellan olika markintressen.

5 Information om plan-området

5.1 Geografisk avgränsning

Planområdet för Grönplan del B1 är detsamma som för *Fördjupning av översiktsplanen för Strängnäs stad–Härad*. Området omfattar den södra delen av Tosterön och sträcker sig från Härad i väst till Djupvik i öst och sedan söderut längs järnvägen till och med Grundbro. Den sydvästliga delen av planområdet omfattar hela Häradsfältet. På kartan nedan har den geografiska avgränsningen markerats med streckad linje.

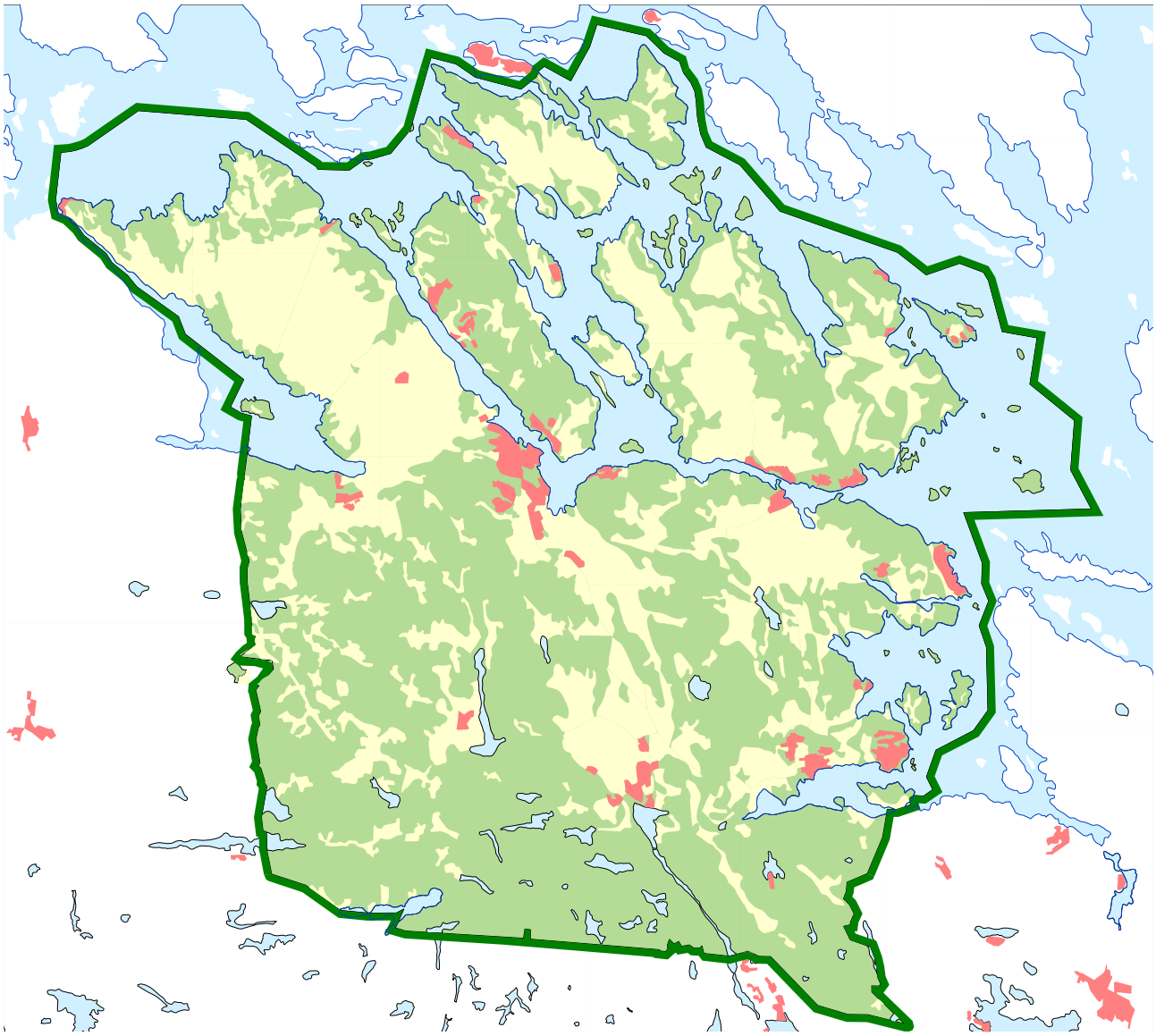

5.2 Geologiska förutsättningar

Strängnäs kommun har en rik geologisk mångfald och en varierande natur. Typiskt för det sörmländska landskapet är låga höjder, öppna fält och betesmarker. Kommuns natur utgörs framförallt av stora uppodlade lerslätter, lövträdsdungar och barrskogsklädda höjder. Kring Mälarens fjärdar och vikar finns de vitigaste odlingsmarkerna inom kommunen. (Skogsvårdstyrelsen, 2001)

Landskapets största höjdskillnader uppvisas i söder med Mälarmården som i norr avgränsas av en stor förkastningsbrant. Berggrunden består övervägande av gnejs och granit. Enköpingsåsen i nordost är en av flera rullstensåsar som sträcker sig genom kommunen.

Kommunens jordarter består huvudsakligen av sandig morän, samt glacial och postglacial fin lera. Det finns även moränryggar, små grusfickor och flera små ådror av isälvssediment.

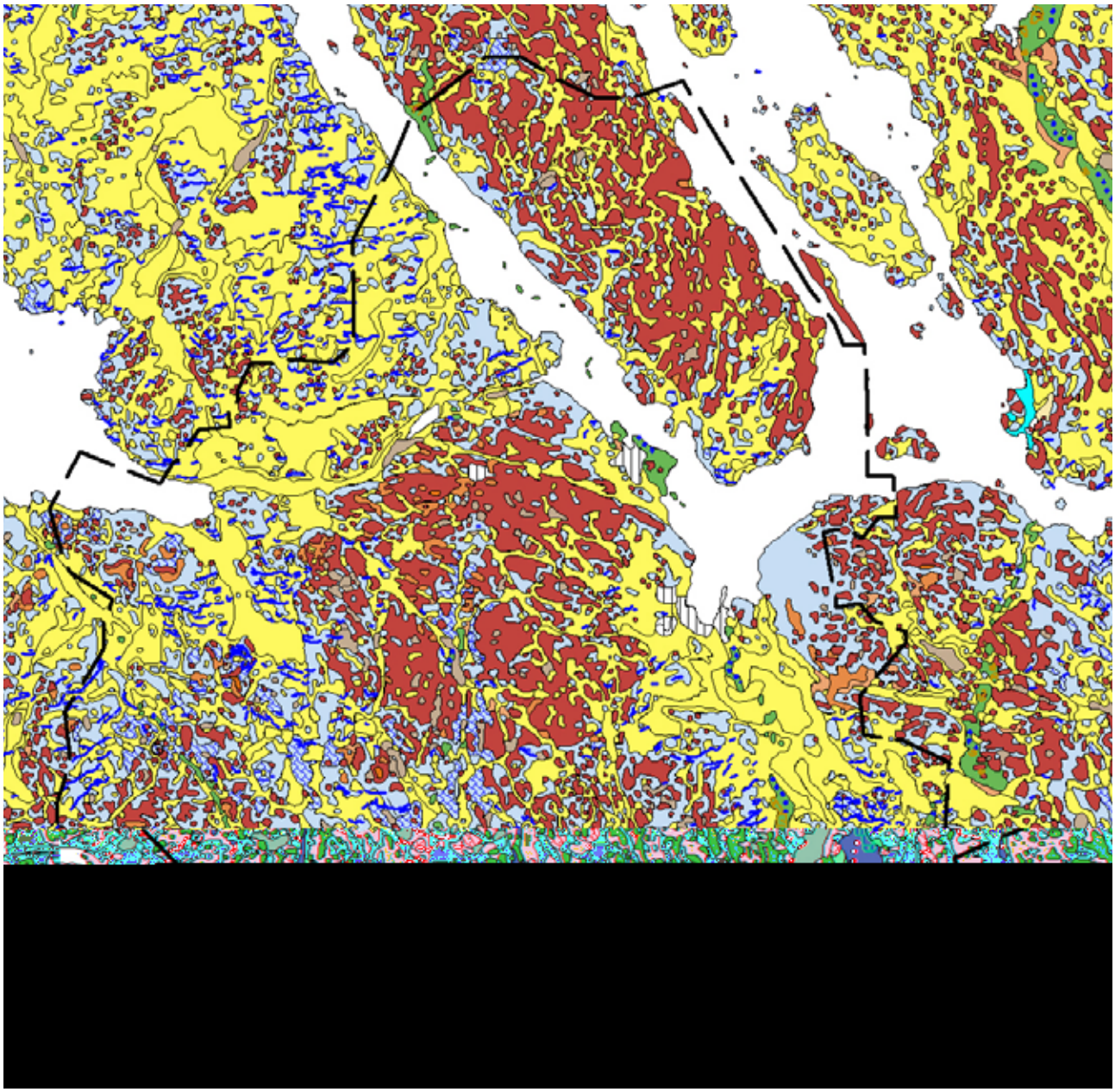

Översiktliga markförhållanden i Strängnäs kommun

- Berg
- Lera
- Morän
- Grus
- Isälvssediment, sand- block
- Grönplanens gräns
- Fyllning
- Organisk jordart
- Sand
- Silt
- Sten-block
- Vatten
- Blockighet, blockrik
- Moränrygg, transversell
- Moränrygg, ospecificerad
- Krön på isälvsavlagring

5.3 Historia

Strängnäs historia finns beskriven i *Fördjupning av Översiktsplanen Strängnäs stad – Härad*, men om den allmänna grönplaneringen i Strängnäs finns i dagsläget inget nedskrivet. För denna grönplan har dock Parkenheten sammanställt beskrivningar av Strängnäs parker ur ett historiskt perspektiv. Nedan följer korta sammanställningar (i alfabetisk ordning) av kuriosa och historik för ett urval av stadens grönområden.

Augusta Widebecks park

På denna plats låg förr järnvägsstationen och spårområdet. Området har bitvis förändrats sedan stationen flyttades och Augusta Widebecks park anlades. I gestaltningen av parken har man strävat efter att påminna om de järnvägsspår som en gång fanns här. På våren blir parken en blommande oas av körsbärsträd och vårlökar.

Parken är uppkallad efter Augusta Widebeck (1847-1937) som var en betydelsefull kvinna i Strängnäs under förra sekelskiftet. Hon var drivande i stora frågor som nykterhet, kvinnorättsfrågor och fattigdomsbekämpning. Som medlem i Fredrika Bremerförbundet var hon bland annat engagerad i frågan om kvinnors rösträtt. En betydande insats gjorde hon också i Strängnäs Blåbandförening som var Sörmlands första. Mycket tack vare hennes drivkraft kom den att växa snabbt och få ett stort inflytande. Hon fick fram pengar till bygget av ett föreningshus, drev produktionen av en tidning, deltog i framställningar till myndigheter och arrangemang av matutdelning och demonstrationer.

Bo Setterlinds park

Bo Setterlinds park utgjorde tidigare parken Fåfängan. Namnet fick den då jägmästare Wickman sägs ha lagt ner så mycket arbete med planeringen av parken att den började kallas ”Wickmans lilla fåfänga”.

Bo Setterlinds park

Omgestaltningen av parken skedde 1993 genom Strängnäs Gilles försorg och tillägnades den kände diktaren Bo Setterlind (1923-1991) som bodde och arbetade i Strängnäs i en gård på Domprostgränd.

Nils Bertil Malmgren har gestaltat parken. I centrum står minnesstenen i granit vars form på olika sätt ger en bild av Setterlinds verk. Till exempel är den romanska bågformen en dialog med kyrkan på samma sätt som diktaren hade en dialog med kyrkan. Hans känsla för frihet och längtan visas genom att stenens ena sida är konkav och den andra konvex, som att en våg slog in över stranden och fick stenen att böjas av rörelsen. Dessa former upprepas i parkens övriga gestaltning.

I parken äras Bo Setterlinds minne med diktläsning en gång om året på ”Bo-dagen” den 5 juni.

Ekotemplet

Under medeltiden stack denna kulle upp ur vattnet som en ö. Troligtvis har höjden även använts som ett vårdkaseberg. Den så

kallade Nabbkullen ansågs vara oduglig mark och såldes billigt till Nils Rydberg 1818. Han lät uppföra ett litet tempel högst uppe på kullen som han kallade Niklasborg. Denna punschveranda var alltså inte från början uppkallad efter nymfen Eko i den grekiska mytologin. När den fick namnet Ekotemplet är osäkert.

Källarmästare Cavalli tog över huset efter Rydberg och han lät då anlägga planteringar. Huset brann ner 1988 men ett nytt likadant uppfördes på platsen, med undantag från väggmålningarna.

En upprustning har gjorts under 2006 med bland annat renovering av trapporna upp till byggnaden.

Ekotemplet

Eskilsparken

Detta är en av Strängnäs nyare parker. Den invigdes år 2000 och kom att kallas Eskilsparken eftersom Eskilsgatan går precis vid parken. Sägnen om St. Eskil berättar att denne engelske biskop omkring år 1080 blev svårt misshandlad av traktens asatroende folk och till sist förd till kungen Blotsven som dömde honom till döden genom stening. I närheten av Dominikankonventet, någonstans på Munkberget sägs avrättningen ha ägt rum. Senare uppfördes St. Eskils kapell för att hedra martyrens minne. På Kungsberget uppfördes senare ett kapell på den platsen. St. Eskils kropp fördes sedan tillbaka till Eskilstuna där han bott för att bli begravd.

Eskilsparken i gamla staden

Höjdenparken

Högst uppe på denna kulle som tidigare kallades Sörgärdsbacken, fanns mellan 1875 och 1914 en sommarrestaurang som kom att kallas Höjden. Krögaren Herr Creutz inhyste sin restaurang i en huvudbyggnad och i små paviljonger runtomkring på kullen. Det ordnades konserter och nedanför kullen, mot Långberget kunde man roa sig i den kägelbana som fanns här. Det fanns dock en överenskommelse med stadens fullmäktige att den inte fick användas under gudstjänsttid eftersom det ansågs stötande. 1931 anlades dagens Höjdenparken med gångar, planteringar och en dammanläggning med en bäck som rann ner för bergshällen. På 1940-talet var parken flitigt använd av Filadelfiakyrkan som höll sina tältmöten mellan syrénbersåerna.

Höjdenparken, sett från Nygatan

Klosterparken

Mellan 1268 och 1539 låg här en stor konventsanläggning som tillhörde dominikanorden. Kyrkobyggnaden var lika stor som den dåvarande domkyrkan och denna predikarorden var ett viktigt inslag i den medeltida staden och betydelsefull för dess utveckling till ett viktigt maktcentrum i regionen. Konventet upplöstes och byggnaderna revs av Gustav Vasa, byggnadsmaterialet kom att användes till uppförandet av Gripsholms slott. De kvarvarande ruinerna blev bortglömda och en stor del så småningom överbyggda eller förstörda av hus och vägar. En liten del kunde dock bevaras efter en utgrävning 1973. Ligusterhäckarna markerar de gamla väggarnas läge samt var kajkanten låg.

I skrönan om munken Sven Präntare och novisen Anna berät-

Klosterparken

tas om den gula Strängnäsrosen, eller Munkrosen, som sägs ha sitt ursprung på konventet. De gula rosorna kom antagligen till Sverige långt senare men troligt är ändå att det funnits en trädgård här med medicinalväxter och andra nyttoväxter, säkert har det också funnits någon form av ros i konventets trädgård.

Källparken

Källparken

Denna park finns med på den stadsplan som ritades av Flodin efter den stora branden 1871, men först på 1923 års karta är parken namngiven. Här låg den så kallade Hospitalskällan och länge var denna källa det enda dricksvatten som fanns i Strängnäs förutom Mälarens vatten. På 1830-talet byggdes ett pumphus i parken, det som finns i parken idag är från 1884.

Lurudden

Denna udde har även kallats Kvarnudden och fram till 1950-talet låg det en smedja och smedens bostad här. När detta revs blev udden en del av strandpromenaden och 1959 sattes Erik Sands skulptur ”Lurblåsaren” upp som en prydnad för platsen. På färjeförbindelsernas tid hängde en lur ute på udden som man kunde blåsa i för att få färjkarlens uppmärksamhet på andra sidan sundet. Skriften på stenen är av Ernulf Tigerstedt.

En bit ut från stranden ligger en källåder som gör att isen aldrig blir riktigt säker.

Lurudden

Långbergsparken

Långberget var den första delen av Strängnäs som stack upp ur havet för 4500 år sedan och det finns flera gamla strandlinjer synliga längs med bergssidan. Skogsområdet har redan innan det blev park varit betydelsefullt som rekreationsskog för stadens invånare. Under årens lopp har man gjort utflykter hit, haft picknick, lekt lekar, dansat på dansbanan, ordnat möten av olika slag, promenerat och njutit av utsikten.

Djäkneterrassen var den första byggnationen i parken på 1850-talet. Mortimer Hærén var en av ungdomarna som var med och byggde utsiktsplatsen som idag är riven för att ge plats åt järnvägen. Några årtionden senare var Hærén provinsialläkare och gjorde 1893 ett upprop till stadens unga att bygga vidare i skogsområdet och förvandla det till en park. Över 100 frivilliga ungdomar slöt upp och under två somrar röjdes området, man anlade stigar och paviljonger och planterade träd. Bland annat påbörjades etableringen av lövskogen i de södra delarna där det även fanns en tanke att anlägga en botanisk trädgård. Anläggningarna gjordes på ett tidstypiskt sätt där man integrerade till exempel stigarna på ett sätt så att de framstod som naturliga. Många intressanta tankar om hälsa och rekreation i utomhusmiljö låg bakom tillkomsten av denna parkanläggning.

Långberget

Officiellt blev Långberget en park 1912 då den övergick i Planteringsnämndens vård. Året därpå beslöts att man skulle använda en del av avkastningen från Magnus Lunds donation till att rusta upp parken ytterligare. Röjningsarbetet togs upp igen, plante-

ringar av träd utfördes och man uppförde Skogshyddan och en hoppbacke nedanför huset.

Månssons trädgård

På 1640 års karta finns denna trädgård angiven som Ärkebiskopens trädgård, senare har den kallats Biskopens lönejord. Här odlades troligtvis grönsaker till biskopens kök. Trädgårdsmästare Månsson hade hand om trädgården under första halvan av 1900-talet och i folkmun kallas den också för Månssons trädgård. Munkens örtagårdsförening sköter sedan 1993 om platsen och har även anlagt en örtagård. Parken är inte kommunal utan ägs av Strängnäs domkyrkoförsamling.

Månssons trädgård

Mälarlunden

Parken kom till 1913 med pengar från Magnus Lunds donation och var förr en mer levande park än idag. Här höll till exempel musikkåren konserter på somrarna. Idag har träden blivit höga och välväxta och bildar en vacker lund där stigar slingrar sig ner till vattnet.

Mälarlunden

Samtingstorget

År 1906 fick Strängnäs en ny stadsdel, Storgärdet. Staden växte och fler bostäder behövdes. En stadsplan upprättades 1912 av stadsingenjör Hjalmar Carlsson och på den finns torget med. Även om platsen fanns med i planeringen så gjordes inga planteringar förrän 1941 då de lönnar som fortfarande finns kvar kom på plats liksom en del buskar som inte finns kvar idag.

Platsen uppkallades efter de årliga medeltida samtingen mellan den sörmländska så kallade lagsagan som hölls i Strängnäs. Samtinget hölls i februari och i samband med tinget ordnades en vintermarknad. Under 1800-talet förlorade samtingen i betydelse och avskaffades.

Samtingstorget

Ugglans park

Parken är en av Strängnäs äldsta trädgårdar. Redan på 1600-talet låg här en trädgård som ägdes av Petter Uggla. 1866 kom den i stadens ägo och blev då iordningställd till en så kallad promenadplats. Parkens former har förändrats under årens lopp men den fick sin grundläggande form 1913. Vissa delar användes som skolträdgård under den period som huset användes som skola. Planteringarna har varierats, till exempel har det funnits barrträd och stamrosor i parken. På 1950-talet byggdes scenen som kom att bli ett uppskattat inslag i staden. Fontänen ”Flickan med snäckan” skänktes av godsägaren Gunnar Philipsson på Ulfhäll 1935, den formgavs och tillverkades av Herman Bergmans konstgjuteri AB.

Utmed ena sidan av parken löper en av stadens äldsta gator Hospitalsgatan. Nedanför den och tvärs över parken, gick den medeltida vattenlinjen.

Ugglans park är idag en av stadens viktigaste platser, ett själv-

Ugglans park

klart centrum där det ordnas konserter och marknader. I den anslutande byggnaden bedrivs verksamheter som galleri, keramikverkstad och butik.

Visholmen

Från början var detta en ö och endast en smal vägbank ledde dit ut. På 1600-talet fanns beteshagar för bland annat får på Visholmen och 1875-1880 låg en tändsticksfabrik på ön. Detta hus köptes sedan av August och Augusta Widebeck som gjorde om byggnaden till sin bostad. Innan det revs på 1980-talet var det under en tid verkstäder i byggnaden. På Visholmen låg också en anstalt för ”sinnesslöa” barn och en lantmannaskola. När järnvägen byggdes i slutet av 1800-talet anlades ett stickspår ut till Visholmen där det också byggdes en kaj.

På Visholmen finns en källåder och i slutet av 1800-talet beslöts att man skulle bygga ett vattenverk på ön för att utnyttja källan. Verket byggdes ut 1934 med ett reningsverk vilket förbättrades 1960 och man kunde då även häva ett 20 år gammalt badförbud som rått på grund av det smutsiga Mälarvattnet.

Ända sedan 1950-talet har man diskuterat möjligheten att göra om Visholmen till ett fritidsområde. Förr har ön varit en utgångspunkt för segelsport och på vintrarna ordnade man isbanor. Man har firat valborg på ön med fyrverkerier och eldar på vattnet. Idag är ön främst en badplats men det finns även tennisbanor, bangolfbana och en boulebana. I och med planerna att stänga reningsverket har diskussionerna på nytt tagit fart!

Visholmen

Visholmen

Västerviksparken

Under medeltiden låg hela Västerviken under vatten. När vattnet sjönk undan kom området att bli en central plats i staden. Marken användes som hagmark och odlingsmark men vid vissa tillfällen förvandlades marken till stora kreatursmarknader då även andra varor såldes. Fortfarande arrangeras en stor höstmarknad varje år. Under resten av årets dagar används parken av stadens invånare till picknick, lek och spel av olika slag och varje år anordnas midsommarfirande. Lekplatsen fick 2005 en ansiktslyftning. Kajen har funnits sedan 1915 och den är sommartid välbesökt av småbåtar.

Bakom biblioteket kan man se en rak björkallé som minner om den tid som ett järnvägsspår ledde ut till industrierna på Visholmen. På denna plats låg tidigare även en park som kallades Trekanten.

Västerviksparken

Västervikstorget

Flytten av busstationen och en ny gestaltning av torget har allt mer etablerat platsen som en mötesplats för Strängnäsbor och besökande gäster. En upprustning av torget gjordes också 1929 med träd och gräsmattor, innan det var det främst ett hamnområde. Sedan länge är torget centrum för höstens stora marknadshändelse.

Nabbviken / Kållandet

Vattnet täckte denna grunda vik på medeltiden. När vattnet sjönk undan blev det så småningom odlingsområde, ett så kallat kålland. En del kallades också ”Murarparken” och här hölls till exempel nykterhetsrörelsen sina möten i slutet av 1800-talet. 1907 byggdes ett epidemisjukhus nedanför Nabbkullen som idag är förvandlat till bostäder. Odlingsmarken finns kvar än idag i form av kolonilotter.

Västervikstorget

Drottning Kristinas trädgårdar

Området strax sydväst om stadskärnan, mellan Finninge och Ulfhäll uppvisar en plats med rik och gammal kulturhistoria. Här finns rösen och högar från bronsålder och järnålder, valv från 1600-talets Larslunda gård, en hälsokälla från 1700-talet, torpgrunder och en lada som använts som fårhus från lantbruksskolan i modern tid. Spåren av gångna tiders odlingslandskap ser man i de odlingsrösen som återfinns vid kanterna av de gamla åkrarna.

Parken har fått namnet efter drottning Kristina som år 1645 donerade sex av sina och kronans gårdar i Gorsingeby med tillhörande ägor till Strängnäs stad och dess invånare att ”åthniuta och roligen possidera”. Den donerade marken skulle komma till gagn för Strängnäs invånare på lämpligt sätt. Det är troligtvis inte de marker som idag är Drottning Kristinas trädgårdar som åsyftades i donationsbrevet, men tanken om att avsätta en plats som är till för stadens invånares njutning och välbefinnande har blivit återuppväckt och parken har därför blivit uppkallad efter drottningen.

Kållandet

Drottning Kristinas trädgårdar

6 Inventering

Inventeringen till grönplanen gjordes våren 2007 av landskapsarkitekt Lars Böhme. Friytorna inom planområdet delades in i två funktionsgrupper *användning* och *ekologisk betydelse*. Inventeringen beskriver nuläget och ligger till grund för den vidare utvecklingen av grönstrukturen inom aktuellt område. Grönplanen ska även tjäna som underlag till *Fördjupning av Översiktsplanen Strängnäs stad – Härad* och för framtida detaljplaneläggning.

Nedan följer en lista över de olika typer av områden som redovisas på inventeringskartorna.

6.1 Användning

Allmänt grönområde	Allmänt grönområde innebär gröna urbana ytor i alla utformningar som till exempel park, gröning och grönt stråk.
Strandpromenad	Stråket längs sjön som är användbart för fotgängare och delvis för cyklister på ett trafiksäkert sätt.
Torg	Urbana mötesplatser med hårdgjorda ytor betecknas torg.
Lekplats	Avgränsat offentligt område med utrustning för lek och spel.
Koloniträdgård	Områden med icke-kommersiell odling.
Sportanläggning	Offentliga eller tillgängliga privata anläggningar för olika arter av friluftsaktivitet.
Kyrkogård	Kyrkogårdar som är i bruk.
Tätortsnära naturområde	Områden inom tätorten som är opåverkade och har en tät skogsvegetation.
Våtmark	Våtmark är under en stor del av året vattenmättad mark, oftast med grundvattenytan nära markytan eller över denna; även mycket grunda

	sjöar med vegetation räknas som våtmarker.
Skog	Områden till stort del täckta med träd oavsett sort.
Skogshygge	Område där ett moget skogsbestånd slutavverkats.
Hällmark	Terrängtyp som domineras av berghällar med ett svagt växttäcke av lavar och ett fåtal mossor, samt ett tunt jordtäcke i sänkorna.
Jordbruk	Omfattar områden för åkerbruk, ängar, plantskolor och kommersiell grönsaksodling.
Öppen mark	Öppna områden som ej tilldelas någon specifik användning.
Vattenområden	Innebär både sjöar, dammar och vattendrag

I *Grönplan del A Strängnäs kommun* (s. 17-18) finns beskrivningar av olika typer av grönområden (gröning eller bostadsrelaterat grönområde, grannskapspark eller bostadsnära grönområde, stadsdelspark eller bostadsrelaterat grönområde, stadspark eller bostadsavlägset, stadsdelsrelaterat grönområde, samt större natur- och rekreationsområden) avseende storlek, funktion och tillgänglighet.

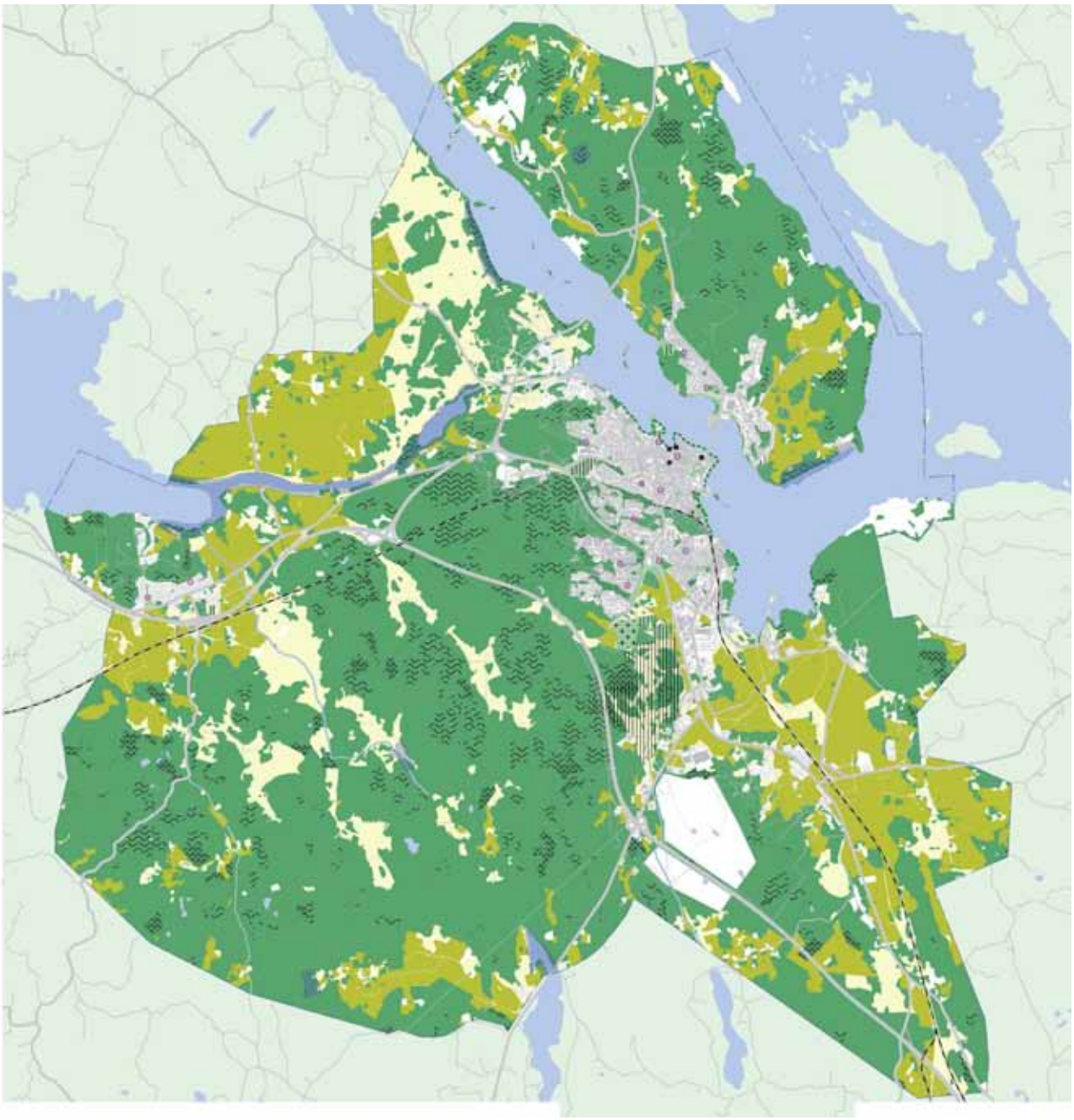

Användning av friytor

Allmänt grönområde
Kyrkogård
Jordbruk
Strandpromenad
Tätortsnära naturområde
Öppen mark
Torg
Våtmark
Vattenområde
Lekplats
Skog
Huvudgata
Koloniträdgård
Skogshygge
Järnväg
Sportanläggning
Hällmark
Bebyggd mark

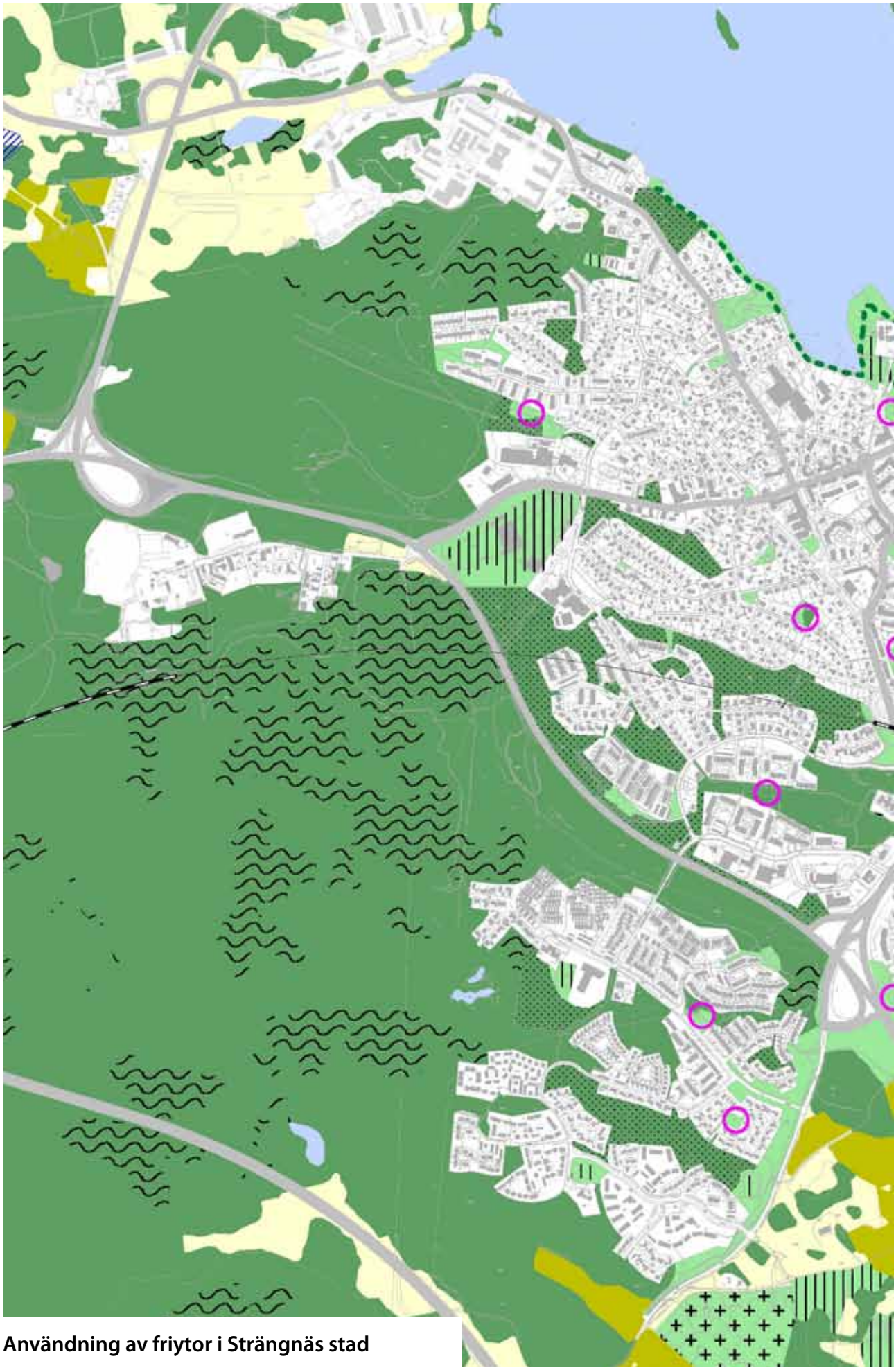

Användning av friytor i Strängnäs stad

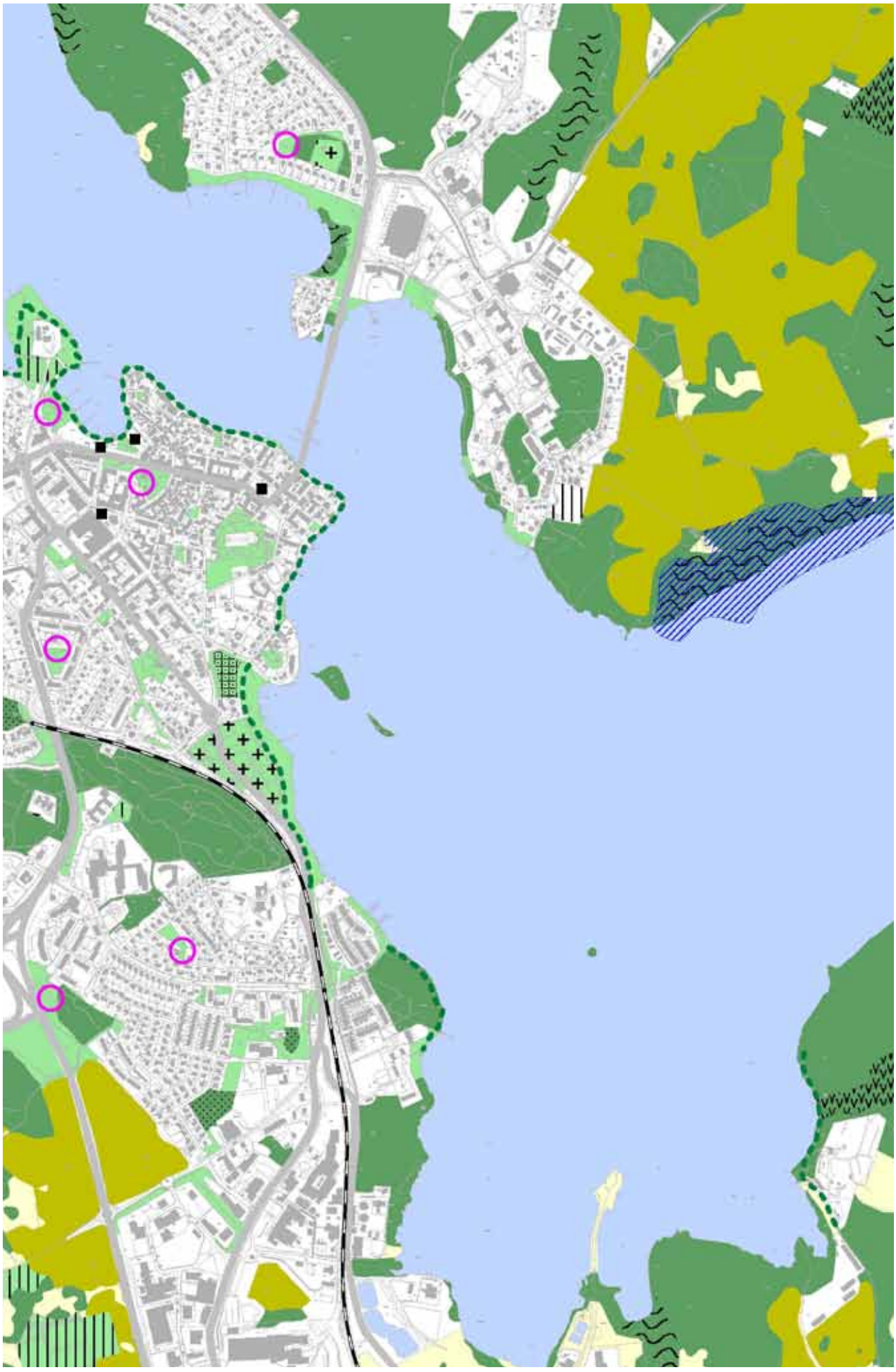

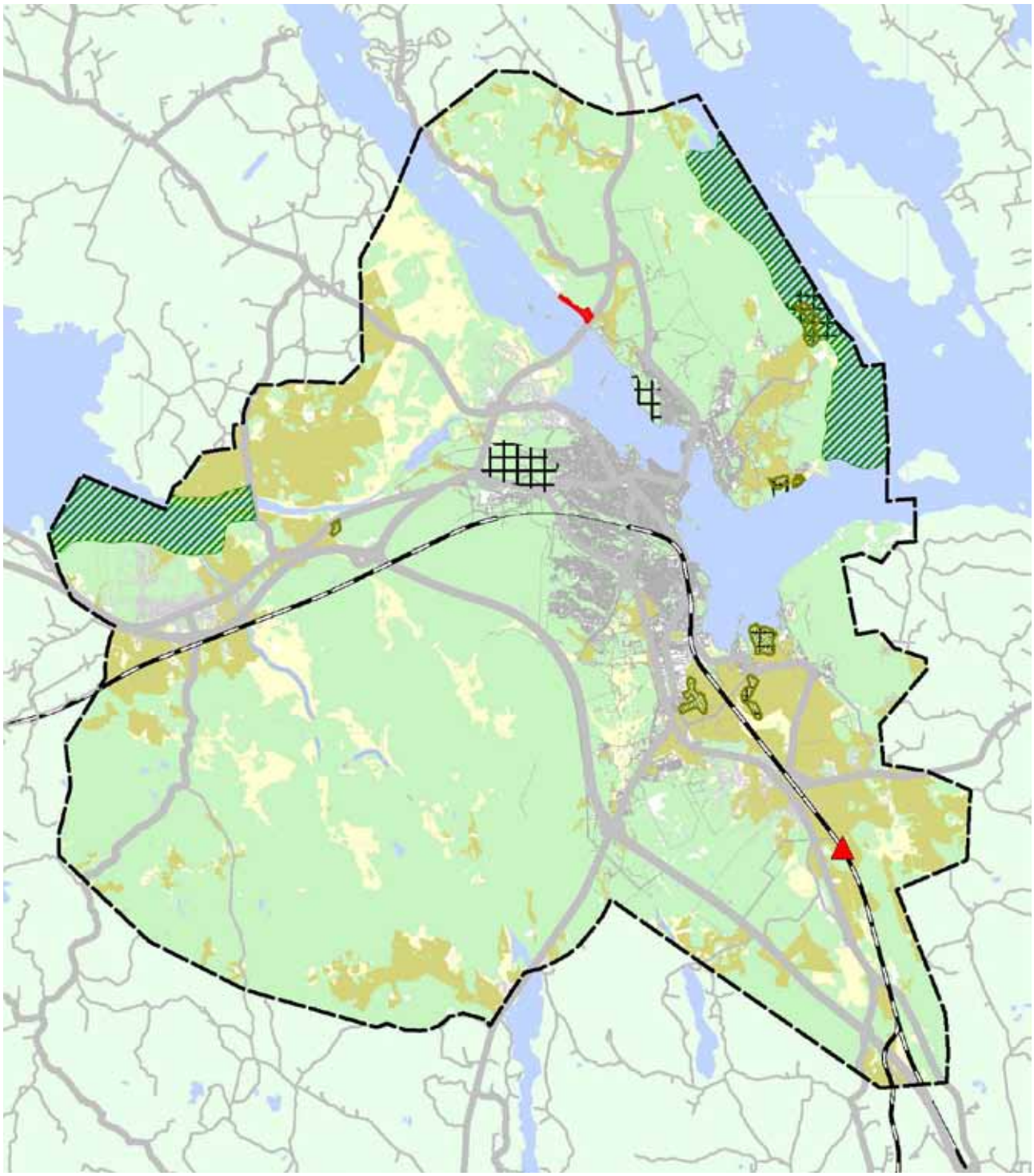

Områden av ekologisk betydelse

Naturreservat

Naturminnen

Områden av riksintresse för naturvården

Natura2000- område

Skog

Jordbruk

Öppen mark

Vattenområde

Huvudgata

Biotopskydd

Bebyggd mark

Grönplanens gräns

6.2 Områden av ekologisk betydelse

Områden som skyddas av lagen är naturreservat, naturminnen, områden av riksintresse för naturvården och Natura 2000-områden. Ekologisk betydelsefulla områden som är av regionalt och kommunalt intresse är nyckelbiotoper, områden som ingår i det regionala naturvårdsprogrammet, skogsmark som bör skyddas i kommunen, naturvärdesobjekt, sumpskogar, ädellövskogar, ängs- och hagmarker, våtmarker, alléer och jätteträd. En utförlig förklaring av de nämnda begreppen finns i grönplanens del A kapitel 3.5 *Ekologisk betydelse/ biologisk mångfald*.

Naturreservat

Naturreservat utpekas med stöd av miljöbalken. Det är länsstyrelsen eller kommunen som kan förklara ett område för natur- eller kulturreservat. Inom planområdet finns ett antal bildade naturreservat:

— **Norrby kyrkskog** vid Tosteröns östra strand har en areal på 21,5 hektar land- och cirka 18 hektar vattenområden. Reservatet bildades 2003. En del av reservatet omfattas av ett Natura 2000-område och reservatet som helhet ingår i ett riksintresseområde för naturvård. Norrby kyrkskog utgörs till stor del av tidigare hagmarker som under lång tid växt igen till en sluten lund med gamla grova ekar, hassel och inslag av grova granar. Bitvis uppträder ett buskskikt där slån och hagtorn är karakteristiska inslag. Området är variationsrikt och mångformigt med många olika naturtyper som avlöser varandra. Mot Mälaren växer alskog med tuvtåtelfuktängar och madrör.

— **Bresshammars hage**, på Tosterön västra ut mot Strängnäs fjärden, har en areal på 17 hektar. Naturreservatet förvaltas av Strängnäs kommun. Området, som utgör den södra delen av naturområdet Bresshammar - Stenby, täcks till allra största del av blandskog med tall, ek, björk och med inslag av hassel, sälg och rönn. På norra sluttningen dominerar ädellövskogen med en rik markflora av bland annat blåsippa, gullviva, liljekonvalj, midsommarblomster, buskviol och ängsskära. Mot nordväst övergår ädellövsskogen successivt i ett område med sumpartad alskog. Förutom naturvärdena rymmer området ett flertal fornlämningar. Naturreservatet är bildat för att bevara och vårda ett tätortsnära rekreations- och exkursionsområde av stor betydelse för allmänhetens friluftsliv. Naturvärdena består om mångformigheten inom området med barrblandskog, hällmarksskog, ädellövsskog, lundartade områden och sumpskog, bibehålls.

— **Tynäs**, beläget på Tosteröns sydliga spets, har en storlek på 5,2 hektar. En stor del av reservatet, som bildades 1955, omfattas även av ett Natura 2000-område. Hagmark med ek, alm, ask, hassel och mycket gamla och grova ekar, utgör det dominerande inslaget i landskapsbilden. Det populära strövområdet bjuder på en intressant flora.

— **Gorsingeholm och Gorsingeholmskullarna** norr om Malmby är två områden som tillsammans utgör totalt 20,1 hek-

tar. Reservatet bildades 1967. Syftet med reservatet är att skydda en rad kullar med lundartad ädellövsskogsvegetation och rik markflora. Kullarna är geovetenskapligt intressanta och har tillsammans ett landskapsbildsmässigt högt värde. Reservatet omfattas även av Natura 2000-områden.

— **Tingstuhöjden**, som blev inrättat som naturvårdsområde 1986, är numera ett reservat med en storlek på 61,3 hektar. Tingstuhöjden är ett värdefullt tätortsnära exkursions- och rekreationsområde.

Naturminnen

Naturminnen skyddas efter beslut av Länsstyrelsen eller kommunen. Skyddsformen infördes 1909, och flertalet befintliga naturminnen skapades före naturvårdslagens tillkomst 1964. 1997 fanns sammanlagt 1430 naturminnen i Sverige. De enda naturminnesobjekten i planområdet är **flyttblocken i Prästmista söder om Malmby**. Beslutet om upprättandet av naturminnet fattades 1955.

Områden av riksintresse för naturvården

Områden som är av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård eller friluftsliv ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön (MB 3 kap. 6 §). Dessa så kallade hushållningsbestämmelser har emellertid direkt verkan enbart vid prövning av exploateringsföretag som i lagens mening innebär ändrad markanvändning (till exempel att skogsmark ersätts av tätortsbebyggelse). Vid fortsatt markanvändning av hittillsvarande slag har bestämmelserna endast en rådgivande funktion. Miljöbalken (MB 1 kap. 2§) anger i vilka fall hushållningsbestämmelserna är tillämpliga.

Inom Strängnäs kommun finns totalt 15 områden som är av riksintresse för naturvården. Två av dessa ligger delvis inom planområdet, dessa är Sörfjärden och vattenområdet runt Tynnelsö.

Segeröfjärden med Tynnelsö är en typisk Mälarvik med grunda vattenområden och breda vassar. Området utgör en representativ del av Mälarlandskapets sprickdalsterräng och omfattar större delen av Tynnelsö-Segeröfjärden med ett flertal öar. Den största ön, Tynnelsö, är till stora delar bevuxen med ädellövskog av delvis naturskogskaraktär, där eken spelar en framträdande roll. Ett bestånd av ren olikåldrad almskog av stort naturvärde växer centralt på ön. Där finns även stora alkärr. I det gamla kulturlandskapet ligger Tynnelsö slott med tillhörande jordbruksmark.

Bråtorps lund på Tosterön är en värdefull löv- och ädellövskog. Huvuddelen utgörs av tidigare hagmark med gamla grova ekar, grova granar och ett välutvecklat buskskikt, samt rik förekomst av död ved. Skogsområdet är variationsrikt och mångformigt med många olika naturtyper representerade.

Stora Rullingen och Skinnpälsarna är geomorfologiskt intressanta horstbildningar (det vill säga områden som skjutits upp genom förskjutningar mellan två förkastningsplan). Hela området

har en rik flora och ett rikt fågelliv. Fjärden ingår i ett större riksintresseområde för friluftslivet.

Området kan påverkas negativt av följande: Bebyggelseexploatering, större avverkning, ersättning av lövskog till barrskog, kemisk bekämpning, utsläpp, vasstäkt och försurning. Inom planområdet berör riksintresset enbart mark- och vattenområden längs delar av Tosteröns östra strand. Beskrivningen och riktlinjerna gäller främst Tynnelsö och Stora Rullingen. Tillkommande bebyggelse i området ska placeras och utformas på ett sådant sätt att hänsyn tas till områdets naturvärden med beaktande av det rörliga friluftslivets intressen. Dessutom ska särskild miljökonsekvensbeskrivning som tydligt beskriver effekterna för riksintresset ingå som beslutsunderlag inför planläggning.

Sörfjärden är en grund Mälarvik i gammal jordbruksbygd omgiven av vidsträckta vassar, sötvattenstrandängar och lövskogsdungar. En stor rullstensås sträcker sig över fjärden i norr. Sörfjärden är en av länets viktigaste fågellokaler med en av landets största populationer av rördrom och brun kärrhök. Sedan 1940-talet har ornitologer här bedrivit studier av arternas populationsutveckling. På Lindön finns över 100 gamla grova träd av främst lind och ask med spår av tidigare lövtäkt. Insektslivet är rikt och på de gamla hamlade lindarna har hotade och sällsynta arter av lindinsekter påträffats.

Lindön är föreslaget som Natura 2000-objekt och Sörfjärden har av regeringen fastställts som RAMSAR-område, det vill säga internationellt värdefull våtmark. Därmed har riksintresseområdets areal minskat.

Natura 2000 - områden

Natura 2000 är ett nätverk uppbyggt av EU:s medlemsländer där värdefulla naturområden med bevarandevärda arter och naturtyper ingår. I Sverige är Natura 2000-områden skyddade med stöd av miljöbalken (MB 7 kap. 28§) och alla är klassade som riksintressen. Skapandet av Natura 2000 är en av EU:s viktigaste åtgärder för att bevara biologisk mångfald. Inom planområdet finns sju Natura 2000-områden.

Skolmästarhagen är belägen söder om Fogdön halvvägs mellan Strängnäs och Härad invid gamla europaväg 20 (landsväg 900). Området är cirka 2 hektar stort. I Skolmästarhagen har bland annat påträffats ett bronsåldersröse och en järnåldersgrav samt en bryggliknande stensättning. Naturvärdet kan bestå om ekskogsbeståndet söder om landsväg 900 bevaras.

Gorsingelund (även nyckelbiotop och naturvärdesobjekt), öster om Kilenkorset i anslutning till ett industriområde, är en äldre och ädellövdominerad lövskogslund som befinner sig i en stark igenväxningsfas. Området är 10,0 hektar stort och består bland annat av riktigt gamla ekar, lönnar, lindar och askar. Den sydvästra delen är mer öppen och lönndominerad och innehåller kulturhistoriska värden i form av gamla stengrunder. Biotopen är bitvis yngre men med inslag av gamla träd samt rikligt med yngre hassel och hagtorn. Rik och sällsynt lavflora noteras. En ljushuggning i den nordöstra delen är önskvärd där träd frihuggs

och framtida jätteträd gynnas.

Sydost om ovanstående beskrivna område återfinns en ekdominerad udde med yngre, medelålders och enstaka äldre träd. Lind, lönn och ask förekommer tillsammans med ett rikt utvecklat buskskikt av yngre hassel. De äldre träden har stora kronor och skuggar marken. Död ved uppträder sparsamt. Det är önskvärt att frihugga de gamla träden samt utföra en gallring där både produktionsträd och framtida naturvårdsträd gynnas. Området är utsett till kampanjskog av Naturskyddsföreningen som delvis svarar för skötseln.

Bråtorpslund (även nyckelbiotop) som ligger på södra Tosterön är en igenvuxen hagmark dominerad av gammal grov ek och gran. Området som gränsar mot Mälaren och en åker i väster har ett buskskikt av hassel. Tall uppträder på hällmark i norr. Inslaget av död ved såsom lågor och torrträd är tämligen stort. Fältskiktet består av rikt utvecklad lundflora med arter som underviol och hässleklocka. Biotopen kan förväntas hysa en intressant lägre fauna. Vid eventuellt ingrepp bör en utglesning göras främst på gran.

Områdena **Norrby kyrkskog, Tynäs**, **Gorsingeholm och Gorsingeholmskullarna** är redan beskrivna under rubriken *Naturreservat*.

Biotopskyddsområden

Mindre mark- och vattenområden som utgör livsmiljöer för hotade djur- och växtarter, eller som i övrigt är särskilt skyddsvärda får förklaras som biotopskyddsområden. Biotopskyddet innebär ett förbud mot att bedriva verksamheter eller utföra åtgärder som kan komma att skada naturmiljön. Länsstyrelsen får medge dispens om det finns särskilda skäl.

Till skillnad från de generella biotopskyddsområdena i jordbruksmark är biotopskyddsområden i skogen utpekade och avgränsade genom beslut av skogsstyrelsen. De ägs fortfarande av markägaren men denne avstår möjligheten att bedriva skogsbruk inom området. Biotopskyddsområden är vanligtvis mindre än fem hektar och är alltid markerade i terrängen.

Inom planområdet finns ett biotopskyddsområde, närmare bestämt vid Märinge väster om Strängnäsbrofästet på Tosterön bestående av strand- eller svämskog.

6.3 Ekologiskt betydelsefulla områden av regionalt och kommunalt intresse

Skogsmark som kommer att skyddas i kommunen

Skogsstyrelsen och länsstyrelsen i Södermanland har pekat ut nio nya, potentiella naturreservat i länet, det vill säga områden med höga naturvärden. Två av dessa ligger inom planområdet för denna grönplan, **Skäftkärr** (82 hektar) och **Brunna mosse** (86 hektar). Områdena kan kortfattat beskrivas som större, relativt

opåverkade, artrika naturskogar med värdefulla livsmiljöer för flera rödlistade arter. Områdena är belägna sydost om Härad, de ägs inte av kommunen. Enligt länsstyrelsen kommer områdena antagligen vara fastställda som naturreservat 2010 (Trine Haugset, 2007).

Regionalt naturvårdsprogram

Områden av regionalt intresse för naturmiljövården ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön.

Sörmlands Natur - Regionalt naturvårdsprogram för Södermanlands län togs fram av länsstyrelsen 1991. I programmet har områden värdefulla för naturvård och friluftsliv klassificerats enligt en tregradig skala; högt värde (klass III), mycket högt värde (klass II) och högsta värde (klass I). Området Tynnelsö-Segeröfjärdarna (klass I) sammanfaller med det riksintresseområde som beskrivs under rubriken *Områden av riksintresse för naturvården*. Förutom Tynnelsö-Segeröfjärdarna finns följande regionalt intressanta områden inom planområdet.

1. Sörfjärden (Klass I)

Sörfjärden är en fågelrik mälarvik. Omgivande landskap är skiftande med ädellövskog, torrängar och strandängar. Området har stor betydelse för landskapsbilden och är dessutom kulturhistoriskt intressant.

Inloppet till viken utgörs av ett knappt 50 meter brett sund. Viken är grund och näringsrik. Vidsträckta vassområden ger karaktär åt stränderna.

I det flacka landskapet kring Sörfjärden framträder ett antal ändmoräner samt en mindre rullstensås som övertvärar fjärdens norra del. Markerna är till stor del uppodlade. Landskapet vid Välnäs, Bergshammar, Rundholm-Plångsta, Näsbyholm samt på Lindön är rikt på ädellövskog och ädellövhagmarker med framförallt ek. Inslaget av alm och lind är stort på Lindön och skogen är här till viss del av naturskogskaraktär. Naturskogskaraktärer finns även vid Plångsta där de botaniska och zoologiska värdena är stora, bland annat genom en rik fågelfauna och lundflora. Speciellt rik är vårfloran. Även på Lindön, kring Välnäs samt på Kinglöts udde, uppträder rik flora.

Art- och individrikedomen i vassar och på strandängar är ovanligt stor såväl under häckningstid som under flyttningen. Sävsparven är vanligt förekommande i de vassrika delområdena. Området är en betydelsefull häckningslokal för rördrom och brun kärrhök. De flesta andarter och vadare som uppträder i Sörmland kan observeras vid fjärden. Området är väl undersökt med bland annat kontinuerliga studier av rördrommens och kärrhökens populationsutveckling sedan 1940-talet. Lindön har ett art- och individrikt fågelliv. En mindre del av området är naturreservat. I vassområdet gäller tillträdesförbud under fåglarnas häckningstid.

Bete förekommer på många håll. En allé av stort värde för bland annat landskapsbilden kantar vägen till Bergshammar.

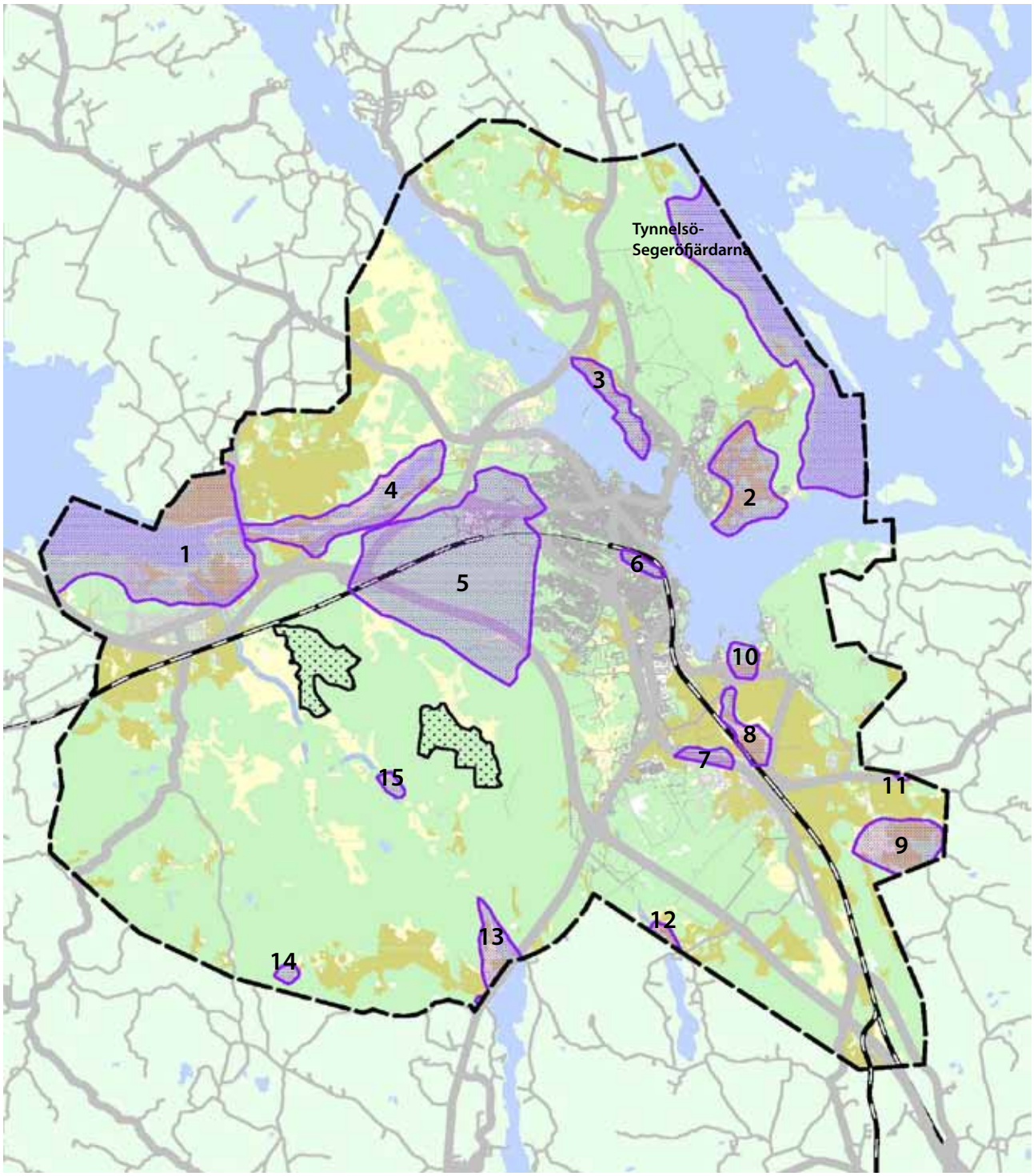

Ekologiskt betydelsefulla områden av regionalt intresse

Regionalt naturvårdsprogram

Skogsmark som kommer att skyddas

Skog

Jordbruk

Öppen mark

Vattenområde

Huvudgata

Järnväg

Bebyggd mark

Grönplanens gräns

Områdets naturvärden består om hagmarkerna och de öppna strandängarna betas, om ädellövskogen i området gynnas genom gallringar och avverkningar, samt om bebyggelse, båthamnar och dylikt undviks. Tillförsel av näringsämnen i Barvalappen bör minskas.

2. Sundby-området (Klass II)

I Sundby-området är det dominerande inslaget ädellövskog med ett rikt växt- och djurliv. Området omfattas delvis av ett naturreservat. I Landskapet öster om Sundby syns ekbackar och lundområden med mellanliggande jordbruksmarker. Marken består av leror, ändmoräner och gnejshällmarker. Floran är rikt utvecklad med inslag av lundväxter. Även fågellivet är rikt med intressanta arter som stenknäck, steglits, mindre hackspett, rosenfink och nötkråka.

Områdets naturvärden består om inslaget av ädellövskog och ekhagmarker bibehålls och om möjligt hävdas genom försiktigt bete. Bebyggelse bör undvikas.

3. Bresshammar – Stenby (Klass III)

Bresshammar-Stenby är ett lövträdsrikt landskap med en rik flora och fauna. På östra sidan av Strängnäsfjärden förekommer mycket ek, björk och hassel. Mellan Stenby och Bresshammar är floran rik med arter som storrams, hässleklocka, lungört och korskovall i fältskiktet.

Området närmast Abborrberget i söder är av betydelse för friluftslivet. Här finns strövstigar, motionsspår och en badplats. I den nordvästra delen ligger en fornborg, Stenby skans, med en vidsträckt utsikt över Strängnäsfjärden. För att naturvärdena ska bestå bör landskapsvårdande åtgärder ske.

4. Dalgången vid Gullringen (Klass III)

Norr om Strängnäs finns en dalgång som tidigare utgjorde ett sund mellan Fogdön och det skogrika fastlandet i söder. Dalgången har genom åren fyllts av sankmarker och vassområden, samt en, i nordost, allt mer igenväxt vattenspegel. Vattenspegeln kallas Gullringen, omgiven av ett omväxlande kulturlandskap med inslag av hagmarker, backar och lundområden med ek.

Dalgången är en viktig rastlokal för flyttfåglar och har också stor betydelse för landskapsbilden längs landsväg 900. Områdets naturvärden består om vissa delar av sankområdet hålls öppna genom bete och om ekbeståndet söder om landsväg 900 bibehålls.

Stora delar av området ingår i länsstyrelsens våtmarksinventering.

5. Stadsskogen (Klass III)

Nära Strängnäs ligger Stadsskogen, ett område av betydelse för friluftslivet med delvis elbelysta motionsspår. Landskapet är bergigt med platåer av hällmarks-tallskog, granskogsklädda dalgångar samt små kärr och sumpskogsstråk med lövinslag. Inom området finns även flera klapperstensfält. Stadsskogens natur- och rekreationsvärden består om större exploateringar ej tillåts och om stor hänsyn tas till friluftslivet vid skogbruksåtgärder.

6. Långberget (Klass III)
Långberget är en geologiskt intressant bergsformation. I direkt anslutning till Strängnäs i söder reser sig en förkastningsbrant. Strandlinjer förekommer på flera håll längs sluttningen. Långberget har betydelse för friluftslivet som ett utflyktsmål för ortsbefolkningen. Naturvärdena består om exploateringar undviks i bergsområdet.

7. Annebergshagen (Klass III)
Annebergshagen vid E3:an, väster om Malmby gård, är ett hagmarks- och fornminnesområde. På vägens norra sida finns torrbackar med enstaka lövträd, enbuskar och slånbuskage. Områdets öppna karaktär kan bevaras genom röjningar eller bete.

8. Gorsingeholmskullarna (Klass I)
Söder om Gorsingeholmsviken vid Strängnäs ligger en serie åskullar vilka avsatts som naturreservat. Åskullarna avspeglar tydligt inlandsisens avsmältning inom området. De tre kullarna ligger nära varandra och längden på dem (200-300 m) stämmer väl överens med den recessionshastighet isen hade då den drog sig tillbaka över detta område.

Kullarna är bevuxna med ek och andra ädellövträd och äger en mycket rik vårflora känd sedan 1700-talet. Området uppvisar vårtid en anslående blomsterprakt med vitsippor, olika arter nunneörter, gulsippa, tandrot och lungört. Floran är synnerligen artrik. Ädellövskogen och kringliggande sankmarker är av stort ornitologiskt intresse genom förekomsten av bland annat gräshoppssångare, snatterand, näktergal, trastsångare, rosenfink, mindre strandpipare och stenknäck.

9. Hagmarken vid Åby - Glupen (Klass III)
Söder om Åby ligger en flack, stenbunden hagmark som betas. I den öppna terrängen står glest spridda björkar och enar. I den sydvästra delen löper en svallad ändmorän bevuxen med tall.

En rullstensås följer vägen öster om Glupen. Åsens norra del är bevuxen med tallskog, längre söderut med björk. Nordost om gården finns ett par ändmoräner bevuxna med backsippa. Om rådets naturvärden består om beteshävd i hagmarken fortsätter och inga grustäkter tillåts längs åsen.

10. Floras kulle (Klass I)
Floras kulle eller Ekbacken ligger utanför Strängnäs nära Gorsingeholm. Området består av ekdominerad ädellövskog och två bergklackar omgivna av morän. Vissa träd uppvisar spår av tidigare hamling. Vårfloran är väl utvecklad. Bland mer anmärkningsvärda arter kan nämnas gulsippa, tandrot, lungört, hässleklocka och flera arter nunneörter.

På berget i den sydvästra delen av området ligger ett gravröse från bronsåldern. Även ur ornitologisk synpunkt är området av stort intresse då det finns kontaktzoner mot såväl vatten som mot åkermark och i träden finns många bohål. Floras kulle ingår i projektet ”Svensk häckfågeltaxering”, samt i Gorsingeholmskullarnas naturreservat.

11. Låstahagen (Klass III)
Längs vägen mellan Strängnäs och Stallarholmen ligger Låtstahagen, en mindre hagmark som vårdats med hänsyn till landskapsbilden. Vegetationen är omväxlande med ek- och hasseldungar, samt öppna gläntor med enbuskar, slån och rosor i spridda bestånd. Hagmarken betas av får. Områdets naturvärden består om hagmarken hävdas genom bete och om ny bebyggelse undviks.

12. Brätorpssjön (Klass III)
Bråtorpssjön är en näringsrik sjö omgiven av breda vassar. I sjön finns en tät vattenvegetation av främst flytbladsväxter. Fågellivet är mycket rikt med häckande par av brun kärrhök, rördrom, knölsvan och svarthakedopping.

Norr om gården Bråtorp breder ett omväxlande landskap ut sig med åkrar, små lövdungar och enbuskmarker. För att naturvärdet ska bestå bör sjöns nuvarande vattennivå bibehållas.

13. Lännasjön med omgivningar (Klass III)
Lännasjön är en näringsrik sjö av sprickdalskaraktär. Stränderna är av mycket skiftande karaktärer och det omgivande landskapet äger en rik flora och fauna. En förkastningslinje kan följas längs sjöns östra sida. Den möter nära utloppet i Bergaån en annan förkastningsbrant, vilken bildar Mälarmårdens gräns mot det flackare landskapet i norr. Lännaån, som är sjöns viktigaste tillrinning, slingrar sig i en dalgång nedanför nämnda förkastning och omges där av tidigare betade kärrmarker bevuxna med en frodig vegetation av gräs, starr och högörter.

Ett 25-tal sjöberoende fågelarter uppges häcka i området, bland annt årta, skedand och kungsfiskare. Sjön har också en viktig funktion som rastlokal för sångsvan och vadarfåglar.

Lännasjöns västra strand gränsar till ett kulturlandskap med vackra hagmarker och lövbestånd. Längst i norr är sjön rikligt bevuxen med bladvass. Vassområdet ersätts inåt land av betade strandängar, vilka regelbundet översvämmas och inte minst under våren utgör förnämliga rastplatser för bland annat vadare. Strandängarna möter i väster ett antal låga åskullar med fornminnen och en rikt utvecklad torrängsflora med inslag av säfferot. Rik flora uppträder också i hagmarkerna kring Kalkudden vid sjöns nordöstra strand. I anslutning till några mindre kalkförekomster finns där två för trakten mycket sällsynta växtarter som färgmadra och toppjungfrulin. I angränsande lövrika partier finns en örtrik flora med orkidéer och ovanliga lundväxter.

Områdets naturvärden består om strandängarna och hagmarkerna kring sjön betas, om landskapets lövrikedom bibehålls genom att ett stort lövinslag tillåts i skogsbestånden och om stor hänsyn till landskapsbilden tas vid skogsbruksåtgärder kring sjön.

14. Vallmokärrets norra del (Klass III)
Vallmokärrets norra del kan kortfattat beskrivas som en fuktig, lågörts- och ormbunksrik sumpskog med en rik och känslig flora. Den norra delen lämnades kvar vid en slutavverkning i området vintern 1984. Den mycket rika sumpskogsfloran med massförekomster av bland annat dvärghäxört och springkorn har

genom avverkningen spolierats. Restbestånd av dessa arter, samt av strutbräken, bäckbräsma och storgröe ingår i skogspartiet närmast vägen. Denna del är bevuxen med blandskog av gran och björk. Naturvärdena består om området undantas från skogliga åtgärder fram till den tidpunkt då Vallmokärret åter beskogats.

15. Igelsjöberget (Klass III)

Det område som omfattar Igelsjöberget består av en moränsluttning och sankmarker med intressant flora och fauna. Den sydvästra sluttningen är täckt av morän och är bevuxen med en värmegynnad örtflora med stora bestånd av backvial och backvicker. Längre ned övergår sluttningen i ett flackare parti med sumpskog intill ett mindre vattendrag. Dessa sankare partier äger en intressant flora med bland annat ögonpyrola och en del mindre vanliga kärr- och sumpväxter. Området äger ett rikt fågelliv med bland annat sparvuggla och nötkråka.

Områdets naturvärden består om åtgärder mot igenväxning företas och breddning av vägen eller schaktning i vägrenarna undviks så långt möjligt.

Nyckelbiotopinventering

En nyckelbiotop är en någorlunda enhetlig och avgränsningsbar livsmiljö med avgörande betydelse (med en nyckelroll) för rödlistade arter, det vill säga hotade arter. Begreppet nyckelbiotop har ingen juridisk innebörd.

Skogsstyrelsen genomförde en nyckelbiotopinventering av Strängnäs kommun från 1 juli 1993 till den 31 december 1998. Följande nyckelbiotoper ingår i inventeringen:

A. Norra Skolmästarhagen: Lövskogslund med spärrgreninga grova träd (ek) och värdefull kryptogamflora.

B1. Härad Kyrkby: Blockrik eller storblockig lövskogslund med värdefull kryptogamflora.

B2. Kolartorp: Aspskog i blockrikt eller storblockigt område, rikligt med död ved.

B3. Näsbyholm öst: Örtrik allund i blockrikt eller storblockigt område.

B4. Näsbyholm väst: Aspskog i blockrikt eller storblockigt område, rikligt med död ved.

C. Stenslund, öster om Sörtorp: Tallsumpskog med hög och jämn luftfuktighet.

D. Ekesvallen: Gransumpskog som är ett brandrefugium med tydlig vegetationszonering och rikligt med död ved.

E. Stavberget, sydväst om Grundbo: Almsumpskog i bukettformigt växtsätt med tydlig vegetationszonering, rik förekomst av skrymslen och värdefull kryptogamflora.

F1. Stadskogen: Lövsumpskog med hög och jämn luftfuktighet, tydlig vegetationszonering och rikligt med död ved.

F2. Stadskogen: Gransumpskog med hög och jämn luftfuktighet och tydlig vegetationszonering.

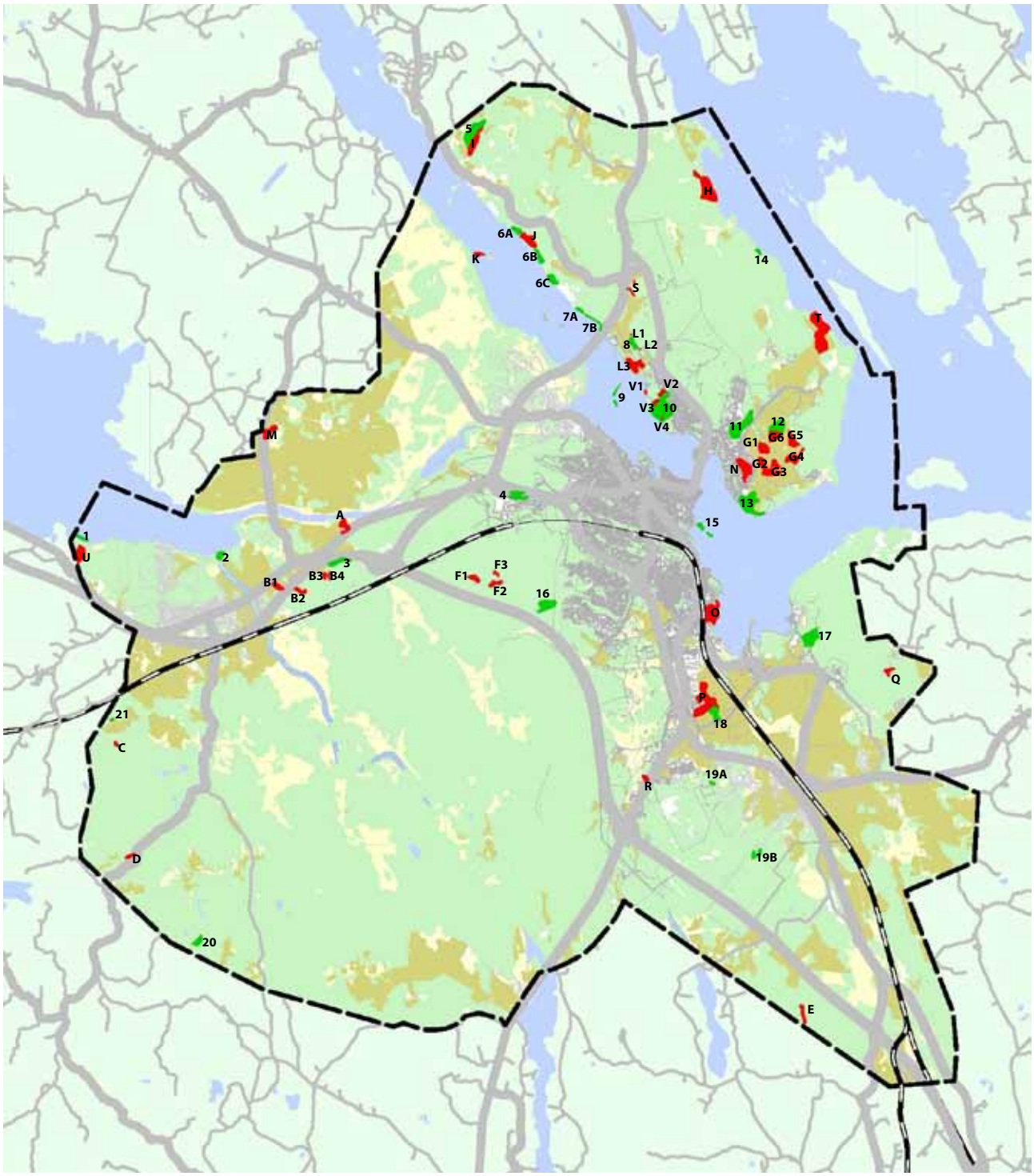

Ekologiskt betydelsefulla områden av regionalt och kommunalt intresse (A)

Nyckelbiotop

Objekt med naturvärden

Skog

Jordbruk

Öppen mark

Vattenområde

Huvudgata

Järnväg

Bebyggd mark

Grönplanens gräns

F3. Stadskogen: Gransumpskog med värdefull kryptogamflora och tydlig vegetationszonering.

G1. Tynäs: Lövskogslund med spärrgreninga grova träd (ek), värdefull kryptogamflora och förhistoriska stensträngar.

G2. Tynäs: Lövskogslund med spärrgreninga grova träd (ek) och färsk betespåverkan.

G3. Tynäs: Lövskogslund med spärrgreninga grova träd (ek).

G4. Tynäs: Lövskogslund med spärrgreninga grova träd (ek), riklig med bärande buskar och värdefull kryptogamflora i bukettformigt växtsätt.

G5. Tynäs: Lövskogslund med spärrgreninga grova träd (ek, tall och gran) och värdefull kryptogamflora.

G6. Tynäs: Lövskogslund med spärrgreninga grova träd (ek) och värdefull kryptogamflora.

H. Tärnvik: Barrskog med rik hänglavsförekomst och värdefull kryptogamflora.

I. Norr om Sanda/Tosterön: Barrskog med rik marksvampflora.

J. Kvarnängen/Tosterön: Lövskogslund med värdefull kryptogamflora och färsk betespåverkan.

L1. Fornborg/Stenby på Tosterön: Grova ädellövträd med spärrgreninga grova träd (ek) och värdefull kryptogamflora.

L2. Fornborg/Stenby på Tosterön: Grova ädellövträd med spärrgreninga grova träd (ek) och värdefull kryptogamflora.

L3. Fornborg/Stenby på Tosterön: Lövskogslund/ strandskog med värdefull kryptogamflora.

H. Husholmen: Lövnaturskog/aspskog i blockrikt eller storblockigt område med värdefull kryptogamflora som har rikligt med död ved.

M. Övre Vältesta: Aspskog (100% asp) med färsk betespåverkan.

N. Åsas backe på Tosterön: En välsluten något luckig och enskiktad lövskogslund bevuxen med olikåldrig ek med inslag av enstaka tallar och björkar. Både yngre rakstammiga och cirka 100-åriga spärrgreniga ekar förekommer. Här finns enstaka tallar och äldre björkar. Buskskiktet är tätt och välutvecklat av ung hassel. Viktigt att förhindra igenväxning. Önskvärt att hassel och inväxande gran tas bort då de missgynnar eken och dess arter. En viss genomhuggning är önskvärd där gamla ekar frihuggs tillsammans med produktionsträd och framtida naturvårdsträd.

O. Ulfhäll: En tätortsnära ädellövdominerande lövskog i anslutning till Mälaren. Trädskiktet som domineras av gammal och delvis grov al, ask, lönn, ek och alm är välsluten och flerskiktad. Marken är av frisk högörtstyp med ett rikligt ädellövuppslag. Flera djupa diken förekommer. Död ved uppträder tämligen sparsamt. En rik lavflora noterades. Enstaka gamla lindar och björkar. Mycket höga naturvärden är knutna till biotopen. En viss skötsel krävs såsom ljushuggning samt friställning av bland annat ek och ask.

P. Gorsingelund: En äldre och ädellövdominerad lövskogslund som också är Natura 2000-område. Läs mer under kapitlet *Natura 2000- områden*.

Q. Vretatorp: Välsluten och flerskiktad lövsumpskog som domineras av äldre al, björk, tall och gran. Ett högt vattenstånd har givit träden dess meterhöga trädsocklar. Biotopens västra del är mycket gammal med senvuxna träd. Död ved uppträder tämligen allmänt och mest som tall- och granlågor. Flertalet tallar har pansarbark och grov-grenig krona. Den mycket sällsynta och hotade hållaven noterades. Nybrutet hygge utgör gräns mot norr och väster. Biotopen bedöms ha mycket höga naturvärden och bör därmed lämnas orörd tillsammans med en skyddszon mot biotopen.

R. SSV Petterstorp: Gamla och mycket grova ekar stående kraftigt beskuggade bland hassel och yngre ädellöv. Inslag av gamla lindar och yngre lönn förekommer. Flera hasselbuketter är äldre och döende. Ekarna har grovt förklyftad skorpbark samt vidgrenig krona vilket vittnar om tidigare mer öppen miljö. Förutom grova torrgrenar av ek och klenved av hassel saknas död ved. Det vore önskvärt att ekarna frihuggs från beskuggade träd och buskar. Buskbryn mot vägen bör dock lämnas.

S. Söder Knäppinge: Området omfattar tre mindre nyckelbiotoper, dels tre (2+1) gamla ekar och dels en mindre lövskogslund:

1. Två gamla och vidgrenade ekar stående i anslutning till en åker och ett nybrutet hygge. Träden är grova med tydligt förklyftad skorpbark. Förutom grova torrgrenar saknas död ved. Ekarna är tämligen friställda. Sällsynt lavflora noterades. Viktigt att förhindra igenväxning kring ekarna.
2. En gammal grov ek stående invid åker och ungskog av gran. Trädet har grov skorpbark och spärrgrenig krona. Enstaka grova torrgrenar förekommer liksom tydlig mossfäll. Slånbuskar uppträder allmänt kring eken. Rik sällsynt lavflora noterades. Viktigt att beskuggade träd och buskar tas bort då de missgynnar trädet och dess flora och fauna.
3. Ett smalt långsträckt område i anslutning till en åker bevuxet med äldre tall och fyra stycken gamla och grova ekar stående i åkerkanten. En av ekarna är ihålig. Ett bergsparti med gamla senvuxna och mossbeklädda lindar sträcker sig igenom biotopen. Buskskiktet är välutvecklat av hassel, slån och rosor. Död ved uppträder endast som granlåga och torrgrenar av ek. Stora naturvärden är knutna till de gamla ekarna, beskuggade lindar i bergspartiet samt gamla tallar och död ved. Frihuggning av ekarna är önskvärt. Bergparti lämnas orört.

T. Söder Bråtorp: Stark igenväxande hagmark som domineras av gammal grov ek och gran och som dessutom är Natura 2000- område. Läs mer under kapitlet *Natura 2000- områden*.

U. Hammartorp väst: Barrskog i blockrikt eller storblockigt område.

V1. Abborrberget norr: Strandskog med 100% klibbal.

V2. Abborrberget öst: Lövskogslund (ek och vårtbjörk) med

spärrgreninga grova träd och värdefull kryptogamflora.

V3. Abborrberget väst: Örtrik allund med 80% klibbal och 20% alm.

V4. Abborrberget syd: Grova ädellövträd med spärrgreniga grova träd och värdefull kryptogamflora.

Objekt med naturvärden

Objekt med höga naturvärden, men som inte når upp till den kvalitet som krävs för att fastställas som nyckelbiotoper, kan klassas som ”naturvärdesobjekt”. Skogsstyrelsens inventering påbörjades som ett försök under 1990 och har bedrivits i stor skala sedan 1993. Följande biotoptyper finns inom planområdet:

1. Ånsholmen/Gravröse: Lövskog som ingår i riksintresse för naturvård och i det regionala naturvårdsprogrammet.

2. Stenholm vid Näsbyholm: Ädellövskog som ingår i riksintresse för naturvård och i det regionala naturvårdsprogrammet. Området är även listat som våtmark.

3. Bäckaskog, väster om trafikplats Lunda: Lövskog.

4. Kvitten, avfallsanläggning i Strängnäs: Tallskog som ingår i det regionala naturvårdsprogrammet.

5. Skogshall på Tosterön: Tallskog som ligger intill ett område klassat som nyckelbiotop.

6A. Kvarnängen vid Strängnäsfjärden: Ädellövskog.

6B. Gläntan vid Strängnäsfjärden: Ädellövskog.

6C. Märinge vid Strängnäsfjärden: Barrsumpskog.

7A. Stenby skans, norr om 55:an: Barrsumpskog.

7B. Stenby skans, norr om 55:an: Lövskog.

8. Stenby, söder om 55:an: Lövskog som ingår i det regionala naturvårdsprogrammet med delområden listade som ädellövskog.

9. Långnäsan och Galgholmen: Två små öar i Strängnäsfjärden som husar lövskog.

10. Abborrberget: Lövängsrest som ingår i naturreservatet Bresshammars hage och i det regionala naturvårdsprogrammet.

11. Sundby 1:1, väst: Till största delen barrblandskog. En del av området är klassat som ädellövskog.

12. Sundby 1:1, öst: Ädellövskog med ängsekar och inslag av hassel. Området ingår i det regionala naturvårdsprogrammet och ligger intill ett område klassat som nyckelbiotop.

13. Klockudden: Hela området är även inventerat som ädellövskog. Områdets östra del ingår i det regionala naturvårdsprogrammet.

14. Djupvik/Bråtorp: Alsumpskog som även är listad i sumpskogsinventeringen och som ingår i det regionala naturvårdsprogrammet.

15. Djäkneholmen och Lill- Strängnäs: Två små öar vid Nabbviken med lövskog.

16. Finninge/Djupa Skogen: Tallskog som ingår i det regionala

naturvårdsprogrammet (”Stadsskogen”).

17. Löt: Barrblandskog.

18. Gorsingelund: Ädellövskog intill ett område klassat som nyckelbiotop. Naturvärdeobjektet är även klassat som Natura 2000-område. Läs mer under kapitlet *Natura 2000-områden*.

19A, 19B. Gorsingenskog: Tre mindre almsumpskogar som dessutom ingår i sumpskogsinventeringen.

20. Svedäng: Lövträdsrik barrskog.

21. Sörtorp söder om Härad: Lövskog.

Sumpskogsinventering (1990-1998)

Med sumpskog avses skog som växer på blöt eller fuktig mark med ett mer eller mindre tjockt torvtäcke. Ett annat ord är våtmarksskog. Träden i en sumpskog står ofta på socklar.

Inom planområdet för denna grönplan finns ett stort antal sumpskogar utspridda. Tyngpunkter med större koncentrationer av sumpskogar finns i Härads skjutfält, Stadsskogen, vid Gullringen, norr om Enhammar och längs strandlinjen vid Strängnäsfjärden.

Ädellövskogsinventering (1984-1986)

Dagens ädellövskog är oftast övergångsformer från forna trädrika ängs- och hagmarker. Som ädla lövträd räknas ek, alm, ask, lind, lönn, bok och ibland också hassel. En översiktlig ädellövskogsinventering gjordes i länsstyrelsens regi mellan 1984 och 1986. Kartläggningen bör kompletteras med mer noggranna inventeringar vid detaljplaneläggning, detta för att möjliggöra ett bevarande av eventuellt värdefulla delar av trädbeståndet.

Det finns flera ädellövskogsbestånd på Tosterön; intill Mälaren väster om Bresshammar, runt Sundby Park, vid Tynäs i södra delen av Tosterön, på Tosteröns östra kustlinje vid Lilla Rullingen, vid Djupvik, samt vid Åsby och Norrby kyrkskogs naturreservat. Öster om Härad finns det flera ädellövskogsområden vid Näsbyholm och trafikplatsen Lunda. Närmast Strängnäs stad finns ädellövskogar vid regementets förra övningsområde P10 vid Kasgarn, samt vid Ulvhäll, Gorsingeholm, Löt, Gorsingelund, Kilenkorset, Petterstorp och vid Låsta. Många av dessa ädellövskogar står under lagligt skydd eller är markerade som nyckelbiotoper.

Ängs- och hagmarksinventering

En ängs- och hagmarksinventering gjordes i slutet av 90-talet av länsstyrelsen. Inom planområdet förekommer tre områden som finns med i inventeringen: området vid Johannistorp på Tosterön, Näsbyholm öster om Härad och ett område väster om Kriken i planområdets östra del.

Våtmarksinventering

Våtmarker i Strängnäs kommun inventerades 1991 som en del av projektet ”Våtmarksinventeringen av Södermanlands län” under

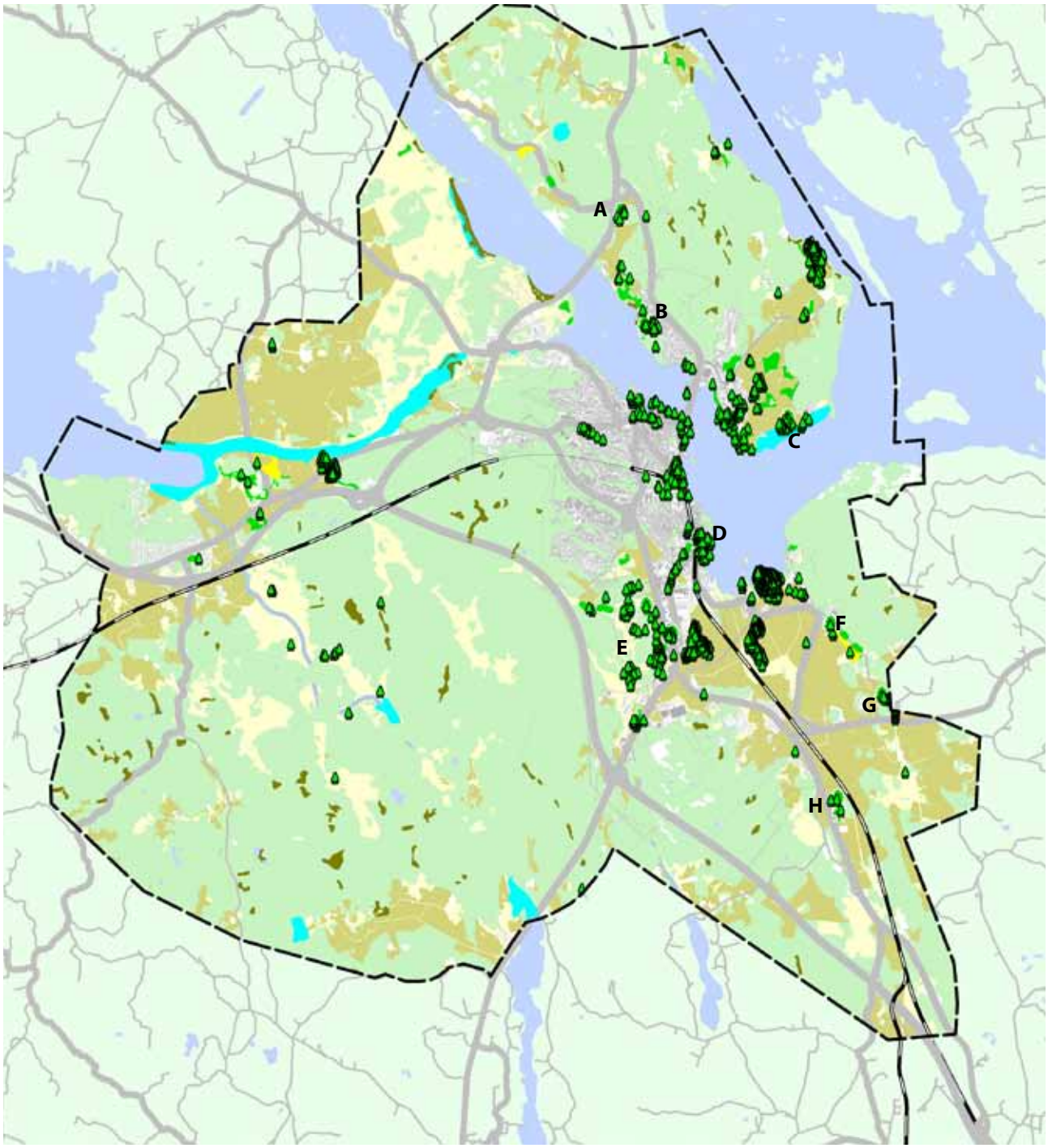

Ekologiskt betydelsefulla områden av regionalt och kommunalt intresse (B)

- Sumpskog
- Ädellövskog
- Ängs- och hagmark
- Våtmark
- Allé
- Jätteträd
- Skog
- Jordbruk
- Öppen mark
- Vattenområde
- Särskilt skyddsvärda träd
- Huvudgata
- Järnväg
- Bebyggd mark
- Grönplanens gräns

ledningen av Naturvårdsverket. Syftet med projektet var att skapa en kunskapsbank som är tänkt att användas för miljöövervakning och naturresursräkenskap över länets våtmarker. Den största delen av våtmarkerna i kommunen är orörda medan den andra, mindre delen har påverkats av svag dikning och vattenreglering.

Inom planområdet finns den största våtmarken mellan Gullringen och Sörfjärden. Det finns dessutom våtmarker intill Strängnäsfjärden norr om Strängnäsbron på Fogdön, vid Tynäs och vid Johannistorp på Tosterön och vid den norra delen av Lännasjön. I det militära övningsområdet Häradsfältet finns ytterligare två våtmarker. Fem av de sju områdena ingår även i det regionala naturvårdsprogrammet.

Alléinventering (1971)

Alléer är lövträd planterade i en enkel- eller dubbelrad bestående av minst fem träd längs en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd.

Följande alléer och trädrader finns inom planområdet: Härads kyrkväg (Härad), Ulvhällsallé och Mariefredsvägen (både Ulvhäll), del av Kilen Lundavägen (söder om Finninge), Märinge på Tosterön, Lötvägen vid sjukhuset Löt och i Strängnäs Låsta.

Särskilt skyddsvärda träd

Med särskilt skyddsvärda träd menas i detta sammanhang träd med stora biologiska och kulturhistoriska värden som till exempel jätteträd, mycket gamla träd och grova hålträd. Inom planområdet finns särskilt skyddsvärda träd runt framförallt Ulvhällsfjärden, vid bland annat Gorsingeholm, Ulvhäll och Tynäs.

Jätteträdinventering

Redan 1998 uppmanade länsstyrelsen markägare att rapportera in grova ekar med över sex meter i omkrets, vilket från och med 2000 utökades till att gälla alla trädslag då inventeringen av jätteträd påbörjades. Det visade sig att allmänheten både hade intresse och kunskap om länets jätteträd och gärna delade med sig av dessa uppgifter.

A. Stenby: Ek.

B. Bresshammar: Två jätteekar som ligger i ett område klassat som naturreservat, nyckelbiotop, ädellövskog och som ingår i det regionala naturvårdsprogrammet.

C. Nynäs: Två jätteekar i ett område klassat som naturreservat, Natura 2000-område och ädellövskog, och som ingår i det regionala naturvårdsprogrammet.

D. Ulvhäll: Ek.

E. Golfbanan: Nio jätteekar som ligger runt Strängnäs golfbana.

F. Låsta/sjukhus: Ek som ligger i ett område klassat som ängshagsmark.

G. Låsta: Ek.

H. Prästmista: Två jätteekar som ligger intill naturminnet Prästmista.

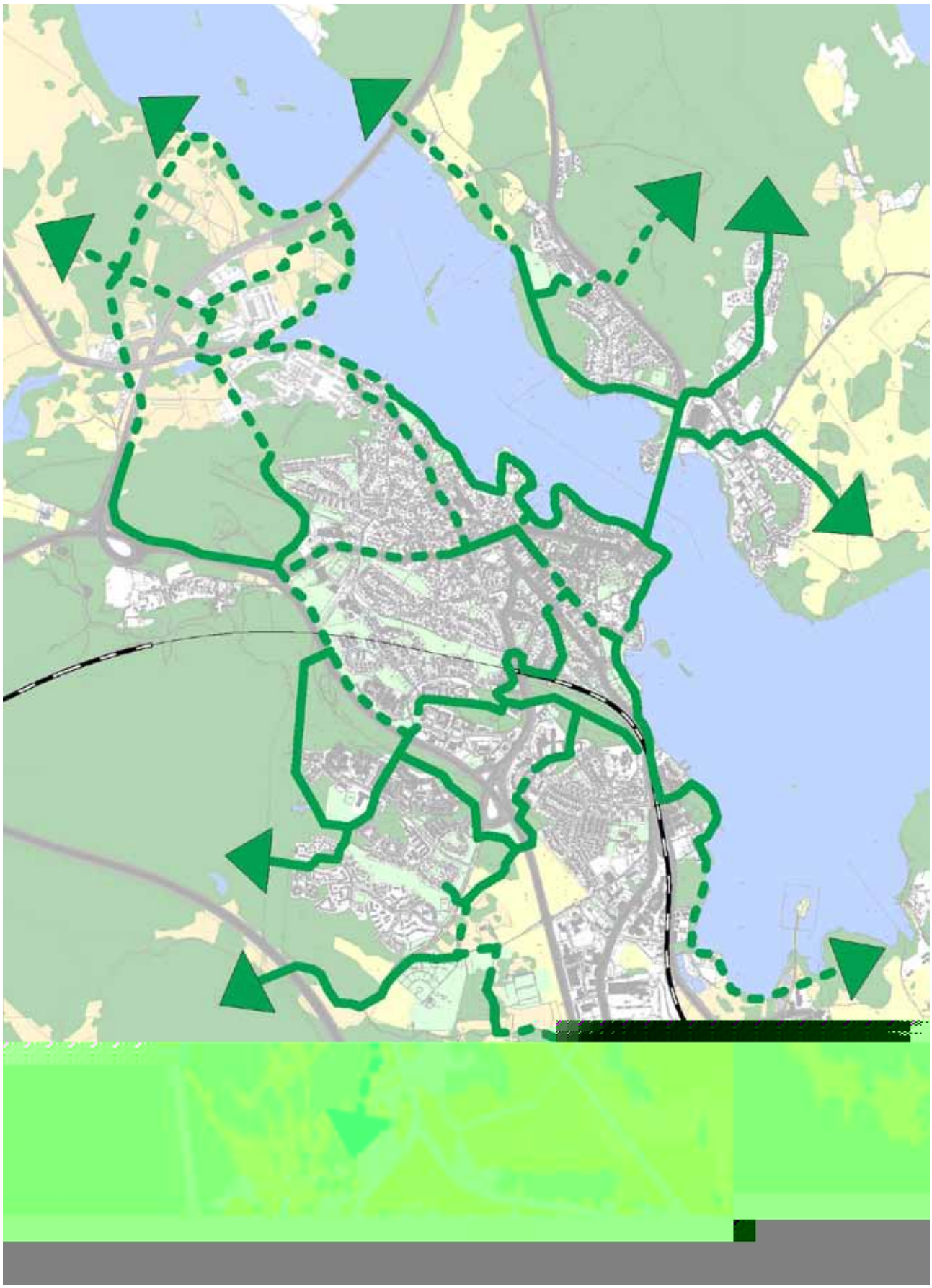

”Gröna korridorer” i Strängnäs stad

Huvudstråk, befintliga

Huvudstråk att utveckla

7 Riktlinjer för planering

7.1 Övergripande riktlinjer

Gatuträdsprogram

Gatuträd och alléer utgör höga värden för kulturmiljön i natur- och stadslandskap. Gatuträd är allltså inte bara betydelsefulla ur kulturhistorisk synvinkel, utan är även viktiga som stadsbyggnadselement då de ofta höjer värdet i urbana miljöer (se del A kap. 3.3). Gatuträd har dessutom många bra biotekniska funktioner, de påverkar människors hälsa positivt (se del A kap. 3.4) och bidrar vanligtvis till upplevelsen av en boendemiljö som attraktiv.

Kommunen bör göra en satsning på etablering av fler gatuträd med avsikten att nå grönplanens Mål 1 (Visionen om det kompletta samhället – den tydliga grönstrukturen), Mål 2 (Grönområden ska bidra till kommunens hållbara utveckling) och Mål 3 (Främja den biologiska mångfalden).

Som ett första steg är målsättningen att arbeta fram ett gatuträdsprogram vilket ska ingå i kommunens stadsmiljöprogram. Inledningsvis bör Strängnäs gatumiljöer analyseras och det bör utredas om det finns behov av och möjligheter att plantera gatuträd eller alléer. Programmets mål ska vara att ge förslag på växtval och utformning av planteringar till de olika stadsmiljöerna. I gatuträdprogrammet bör även kommungemensamma rekommendationer vad gäller planteringsgestaltning, val av jord och skötsel presenteras.

Redan idag pågår ett kontinuerligt arbete med att stärka utemiljöerna i staden, och arbetet måste fortsätta. Gatuträdprogrammet och en allmän satsning på Strängnäs friytor kommer att lyfta stadens utemiljöer ännu mer. Friytorna bör granskas och vid behov upprustas och säkras. Stadsrummet ska ses som ett arkitekturobjekt som kräver omsorg, precis som varje enskild byggnad.

Gatuträd Trädgårdsgatan

En tydlig grönstruktur för tätorten - ”Gröna korridorer”

Mål 2 för Strängnäs kommun (se Grönplan del A) är att den befintliga grönstrukturen ska förtydligas. Gröna stråk som förbättrar invånarnas tillgänglighet till natur- och rekreationsområden är viktiga element inom stadsbyggnadsstrukturen.

Grönplanens strukturförslag visar hur det är möjligt att skapa ett sammanhängande, grönt nätverk i Strängnäs stad med en grov stomme av gröna områden och stråk. Att skapa ett grönt nätverk är ett sätt att förbättra rekreationsmöjligheterna i tätorten. Genom att ordna olika typer av förbindelser mellan gröna områden blir det möjligt att utnyttja grönytorna tillsammans som större promenad- och rekreationslandskap.

Gröna stråk kan vara utbyggda vägar som är reserverade för cyklister och fotgängare. Gatuplantering ger staden en grön struktur och fungerar dessutom som kopplingar mellan stadens

friytor. Påverkan av barriärer, till exempel i form av gator, kan mildras genom att skapa fler övergångsställen och anpassa deras lägen efter cykel- och gångtrafikens huvudsakliga stråk, samt genom att begränsa hastigheten runt rekreationsområdena. Användbarheten av grönområden utanför tätorten ska förbättras genom att skapa tydliga, gröna stråk från tätorten ut till landsbygdens rekreationsområden.

Utformningen av stråken kan variera mycket. Det kan till exempel vara en bred och trafiksäker cykelväg i innerstaden, en gång- och cykelväg intill stadsdelsförbindande huvudgator inramad av gatuträd, eller en grusbelagd väg genom ett park- eller skogsområde.

Tillgänglighetsundersökningen (se kommande kapitel) visar att till och med de smala korridorer och stigar, som finns mellan fastigheterna i bland annat Storgärdet och Sörgärdet, ökar nåbarheten enormt.

Kartan *Gröna Korridorer* visar befintliga gröna förbindelser, samt befintliga stråk som bör förbättras.

Grönstruktur för Strängnäs stad och Härad

Den hållbara utbyggnaden av tätorterna bygger bland annat på att utveckla staden inifrån och ut, och att i samma process skapa en tydlig grönstruktur. Grönstrukturens betydelse i tätorterna bygger framförallt på rekreationsmöjligheterna, samt dess kulturella och tekniska funktioner. För att kunna garantera dessa funktioner ska grönstrukturens framtida utbyggnad planeras i samma takt som nya bebyggelse.

Kartan *Grönstruktur och fornlämningar* visar i stora drag de befintliga och planerade friytorna. Karakteristiskt för Strängnäs innerstad är de små öarna av friytor i form av till exempel torg och gröningar, samt hur den centrala bebyggelsen ramar in grannskapsparker och stadsdelsparker. I den framtida utbyggnadsstrategin bör strukturer som möjliggör tvärförbindelser som knyter ihop de olika grönområdena, föredras. Detta för att kunna erbjuda god tillgängligheten och en tillräcklig försörjning av friytor.

Vid grönstrukturplanering bör de kulturhistoriska värdena och fornminnena i landskapet skyddas och tydligare synliggöras. I tätorten Strängnäs är bevarandet av dess värden redan reglerat genom att stora delar av stadskärnan omfattas av riktintresse för kulturmiljövården. Den äldre stadskärnan är dessutom skyddad enligt kulturminnesvårdslagen som fornlämning. Fornlämningar utanför tätorten bör även så mycket som möjligt lyftas fram.

7.2 Friyteförsörjning

7.2.1 Tillgänglighet och nåbarhet

För att kunna uppnå Mål 4 (En god tillgänglighet och nåbarhet till urbana friytor i Strängnäs kommun) gjordes en tillgänglighets- och nåbarhetsanalys för Strängnäs stad. Analysen bygger på de två huvudkraven i målsättningen: att distansen mellan bosta-

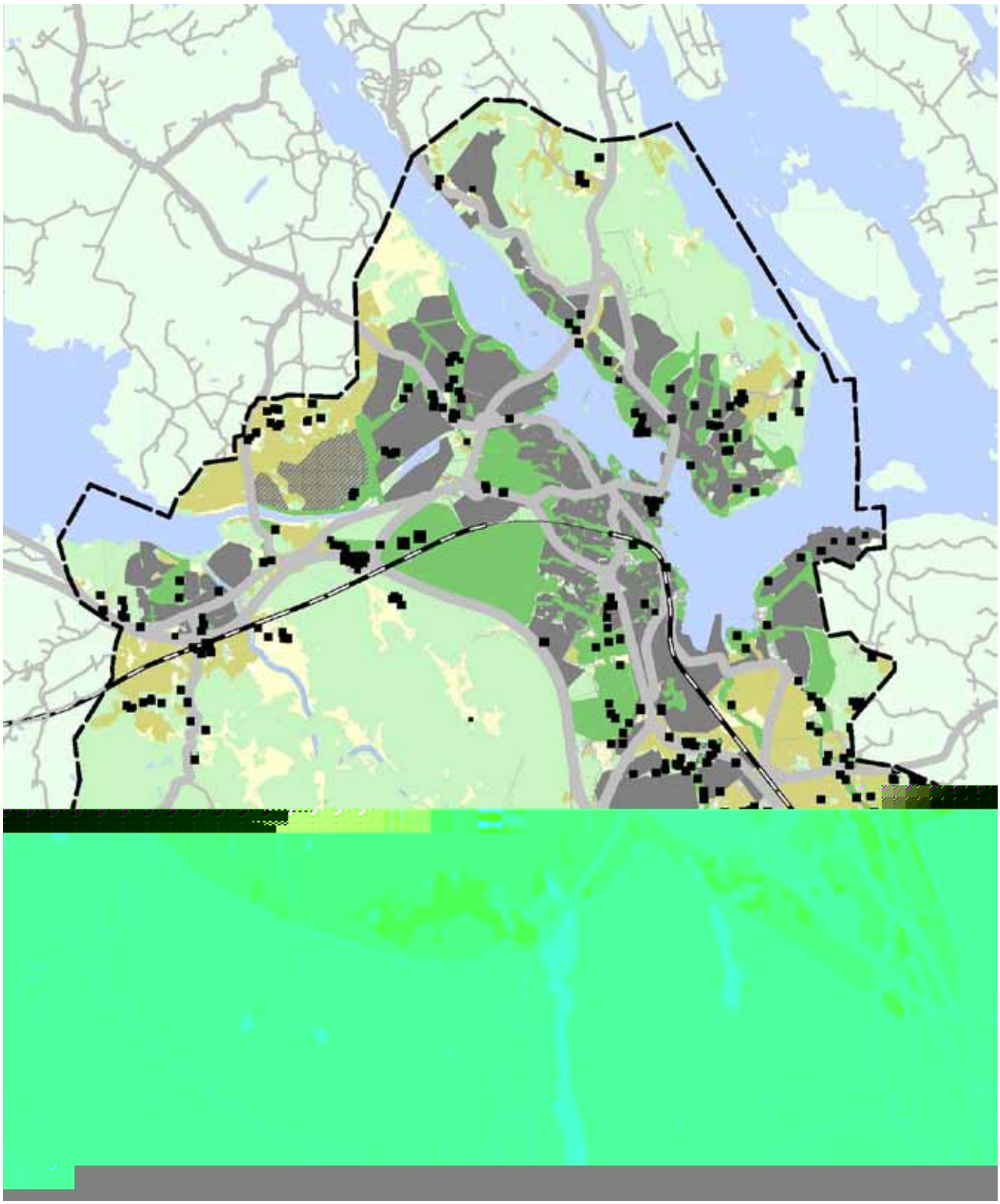

Grönstruktur och fornlämningar

Befintlig grönområde
grönområde att utveckla

Befintlig bebyggelse
bebyggelse att utveckla

Fornlämning

Skog

Jordbruk

Öppen mark

Vattenområde

Huvudgata

Järnväg

Grönplanens gräns

den i tätorten och närmaste gröning inte bör överstiga 300 meter och att distansen mellan bostaden i tätorten och närmaste grannskapspark inte bör överstiga 1000 meter.

De såkallade tätortsnära naturområdena ingår inte i nåbarhetsstudien då dessa områden inte är tillgängliga för hela befolkningen, men de utgör ändå viktiga funktioner inom tätortens grönstruktur och är väldig betydelsefulla vistelseplatser, framförallt för barn och ungdomar.

Analysen gjordes endast för Strängnäs stad, det vill säga inte

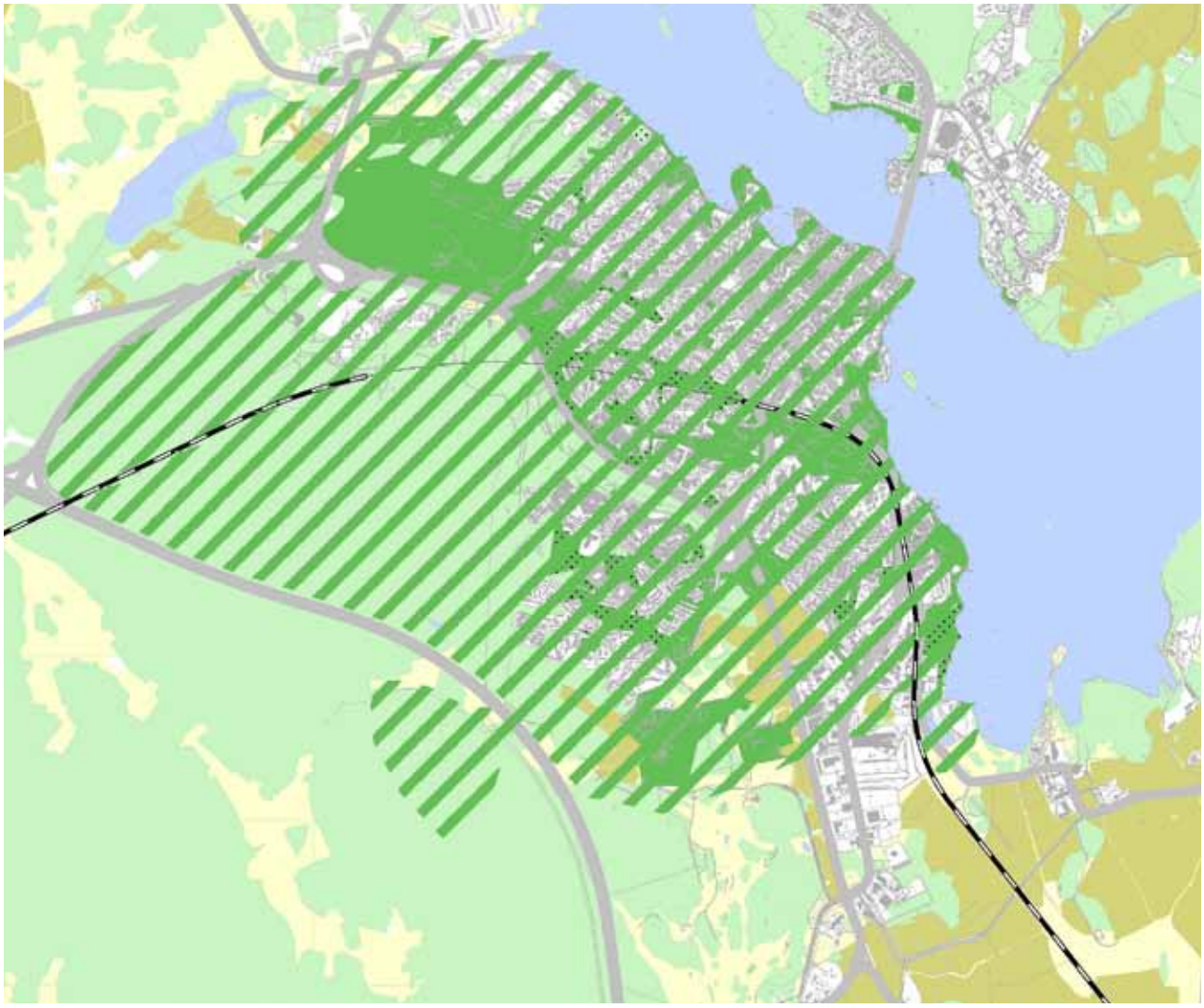

Nåbarhet till närmaste grannskapspark
i Strängnäs stad

för södra Tosterön eller Härad då dessa kommundelar ligger så pass nära naturområden utanför bebyggelsen att det skulle kunna leda till missvisande analysresultat.

Tillgänglighet och nåbarhet till närmaste grannskapspark

Nåbarheten till grannskapsparkerna i tätorten Strängnäs är god och motsvarar kommunens målsättningar. Viktig i detta sammanhang är att Visholmen behåller den storlek som motsvarar en grannskapspark (1-5 hektar) även efter en nygestaltning. Kopplingarna mellan gröningarna och grannskapsparkerna bör dock gestaltas på ett mer trafiksäkert sätt (se *En tydlig grönstruktur för tätorten – "Gröna korridorer"*).

Tillgänglighet och nåbarhet till närmaste gröning

Situationen vad gäller nåbarhet till närmaste gröning i Strängnäs stad måste betraktas differentierat. Sammanfattningsvis är nåbarheten god, men i vissa områden skulle situationen kunna förbättras. På kartan *Nåbarhet till närmaste gröning* har bristområden och områden där tillgängligheten kan förbättras, genom en utbyggnad av gröna stråk, markerats.

Det finns ett behov av trafiksäkra förbindelser från Storgärdets centrum i nordvästra Strängnäs till gröningarna respektive de tätortsnära naturområdena utanför och i stadsdelen. Vid omformningen av gamla E20 till en stadsgata bör säkra övergångar säkerställas då denna gata fortfarande utgör en barriär.

Mellan stadsdelarna Stadsskogen och Finninge behöver förbindelsen förbättras. I samband med programmet för Norra Finnige gjordes flera analyser om var gröna stråk passar in i det planerade området på bästa sätt.

Ett grönt stråk behövs likaså mellan Drottning Kristinas trädgårdar och Ulvhäll. Stråket bör gå genom eller förbi kvarteret Storängskilen och anknyta till kvarterets södra del och närmaste gröning.

På kartan *Nåbarhet till närmaste gröning* beskrivas tre större bristområden där nåbarheten till närmaste gröning är dålig. För område **A** hänvisas till grönområden vid kyrkberget som är tillgängliga för offentligheten, fastän de inte är i kommunal ägo.

För område **B** kan hänvisas till de stora naturområdena i stadsdelarna Sörgärdet och Stadsskogen som är viktiga grönstrukturelement även fast de bara är tillgängliga för en begränsad del av befolkningen. Stråkförbindelserna över gamla E20 är särskilt viktiga för detta område. Det är dessutom lämpligt att tillskapa en gröning vid eventuell planering för bostäder eller verksamketer på nuvarande Vasavallens idrottsplats, detta för öka nåbarheten till grönområden i den västra delen av område **B**.

Delar av området **B** och nästan hela området **C** är täckt av verksamheter som industri, handel och lager. Då bristanalysen utgått från bostadsområdena kan här ingen direkt brist vad gäller nåbarhet till gröningar noteras.

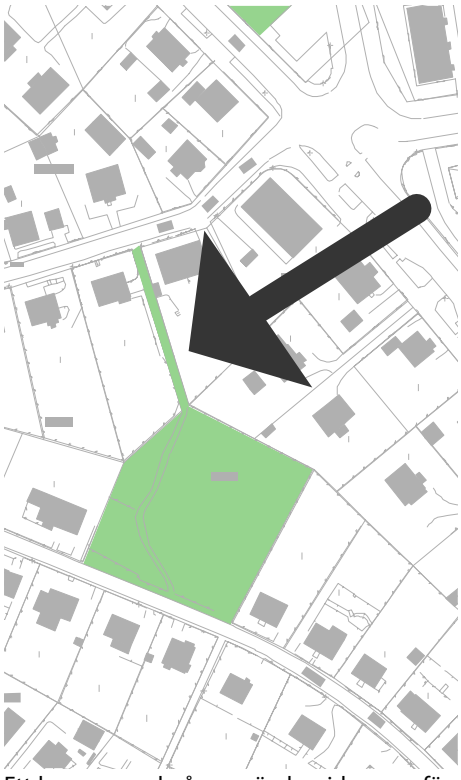

Ett bra exempel på en grön korridor som förbättrar både nåbarheten och tillgängligheten till gröningen vid Vandrarvägen.

Riktlinjer för förbättrad tillgänglighet och nåbarhet

Ovan nämnda analys har visat på stadsbyggnadsstrukturens betydelse för nåbarheten, samt att stora, närbelägna grönområden inte betyder att tillgänglighet är lika god till en gröning eller en

grannskapspark.

Den för en bra nåbarhet lämplig stadsbyggnadsstruktur är rutnätsstrukturen inom vilken gröna korridorer kan skapas mellan fastigheterna. Fördelen är dessutom att korridorerna oftast är gestaltade på ett trafiksäkert sätt som gynnar barn och äldre.

Ju mer man närmar sig centrum i Strängnäs tätort, desto fler korridorer uppträder. Inför den framtida gestaltningen av olika miljöer är det viktigt att hänsyn tas till de gröna korridorerna. Stora, tätortsnära naturområden kompenserar bara delvis bristen på gröningar inom korta avstånd från bostaden. De tätortsnära naturområdena är ofta multifunktionella, men för vissa delar av befolkningen, såsom människor med olika former av handikapp, äldre människor och människor med barnvagn, är god tillgänglighet till bostadsnära gröningar av större betydelse. Småskaligheten gör att gestaltningen av en gröning lättare kan anpassas till alla människor.

För en förbättrad tillgänglighet och nåbarhet till gröningar och grannskapsparker bör fokus inom kommunens stadsplanering ligga på att:

— bevara och bygga gröna korridorer och därmed säkra nåbarheten till gröningar och grannskapsparker.

— planera stråk som förbättrar tillgängligheten till närmaste gröning eller grannskapspark.

— bygga korridorerna på ett trafiksäkert sätt, separerat från biltrafik.

— gestalta friytorna på ett sätt som gör de tillgängliga för hela befolkningen när ett tillräcklig stort befolkningsunderlag i området uppnåtts.

Nåbarhet till närmaste gröning
i Strängnäs stad

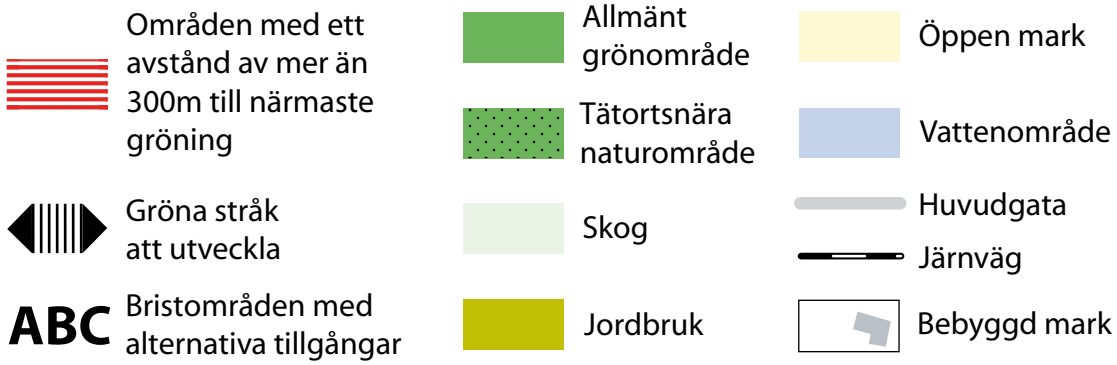

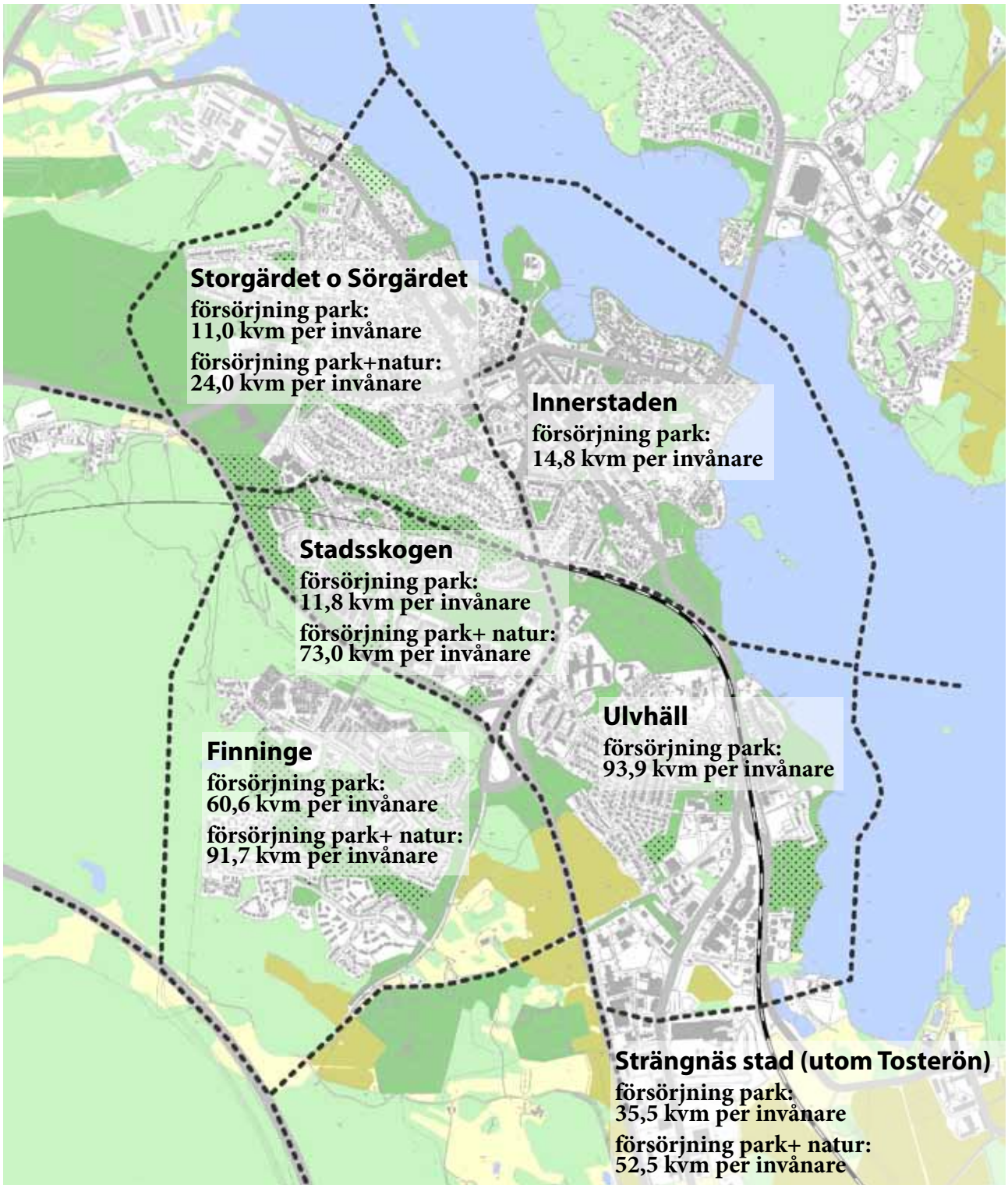

Kvantitativ grönytesförsörjning
i Strängnäs stad

Allmänt grönområde
Jordbruk
Bebyggd mark
Tätortsnära naturområde
Öppen mark
Huvudgata
Järnväg
Skog
Vattenområde
gräns kommundel

7.2.2 En tillräcklig försörjning av offentliga friytor

Kvantitativ försörjning av grönytor inom Strängnäs tätort

Mål 5 i Grönplan Del A för Strängnäs kommun är delvis att den kvantitativa försörjning av friytor i kommunens tätorter ska vara hög. Försörjningsgraden bör ligga mellan 8 och 15 kvadratmeter per invånare. Siffran kan variera beroende på stadsdelens karaktär. Undersökningen av grönyteförsörjningen har gjorts för Strängnäs tätort. Områdena på Tosterön och Härad ej ingått i undersökningen. Dessa områden ligger så pass nära större naturområden att en beräkning skulle ge missvisande resultat.

Som kartan *Kvantitativ grönytesförsörjning* visar delades tätorten in i fem stadsdelar. Undersökningen gjordes för varje enskild stadsdel och för hela tätorten, förutom södra Tosterön. I undersökningen relaterades antalet invånare till de kommunala grönytornas sammanlagda storlek i varje stadsdel respektive i hela tätorten. I beräkningen har parkområden och tätortsnära naturområden skilts åt då det finns skillnader vad gäller tillgänglighet mellan de två grönytetyperna. Resultattabellen inklusive grönyteförteckningen finns med som en bilaga till detta dokument.

Analyskartan *Kvantitativ grönytesförsörjning* visar att försörjningen av grönytor i tätorten i stort sätt är bra. De västliga stadsdelarna vinner mycket på att de hyser stora områden med tätortsnära natur. I stadsdelarna Innerstaden, Storgärdet, Sörgärdet och Stadsskogen är bebyggelsen relativt kompakt, det är framförallt i de tätortsnära naturområdena som kompletterande bebyggelse till viss del kan tillkomma. I Finninge och Ulvhäll, som hyser de två stora stadsdelsparkerna Drottning Kristinas trädgårdar och Långberget, finns på lång sikt, i takt med att Strängnäs stad växer, möjlighet att genom kompletteringar utveckla stadsdelarna och skapa mer centrumsliknande karaktärer.

Riktlinjer för en fortsatt bra friytesförsörjning

Beräkningsmodellen (se bilaga 2) är ett viktigt verktyg i arbetet med uppfyllelsen av kommunens övergripande mål om att kunna erbjuda ett *komplett samhälle* (Se *Handlingsplan Strängnäs kommun 2020*). Modellen kan snabbt visa om ny kompletterande bebyggelse är lämpligt eller inte, detta med hänsyn till om friyteförsörjningen är tillräcklig.

Stadsdelen Innerstaden skulle kunna ta emot cirka 1500 invånare och samtidig bevara alla kommunala grönytor inom stadsdelen. Försörjningsgraden skulle då ligga på cirka 8 kvadratmeter per invånare. Vid exploatering av mark som i nuläget listas som park i Grönplanen sjunker däremot det möjliga antalet invånare som kan tas emot av stadsdelen.

För att kunna nå målet att varje tätortsboende ska ha minst 8 till 15 kvadratmeter friytor (se Mål 5 i Grönplan del A) bör beräkningsmodellen användas i samband med framtida exploateringar inom Strängnäs tätort.

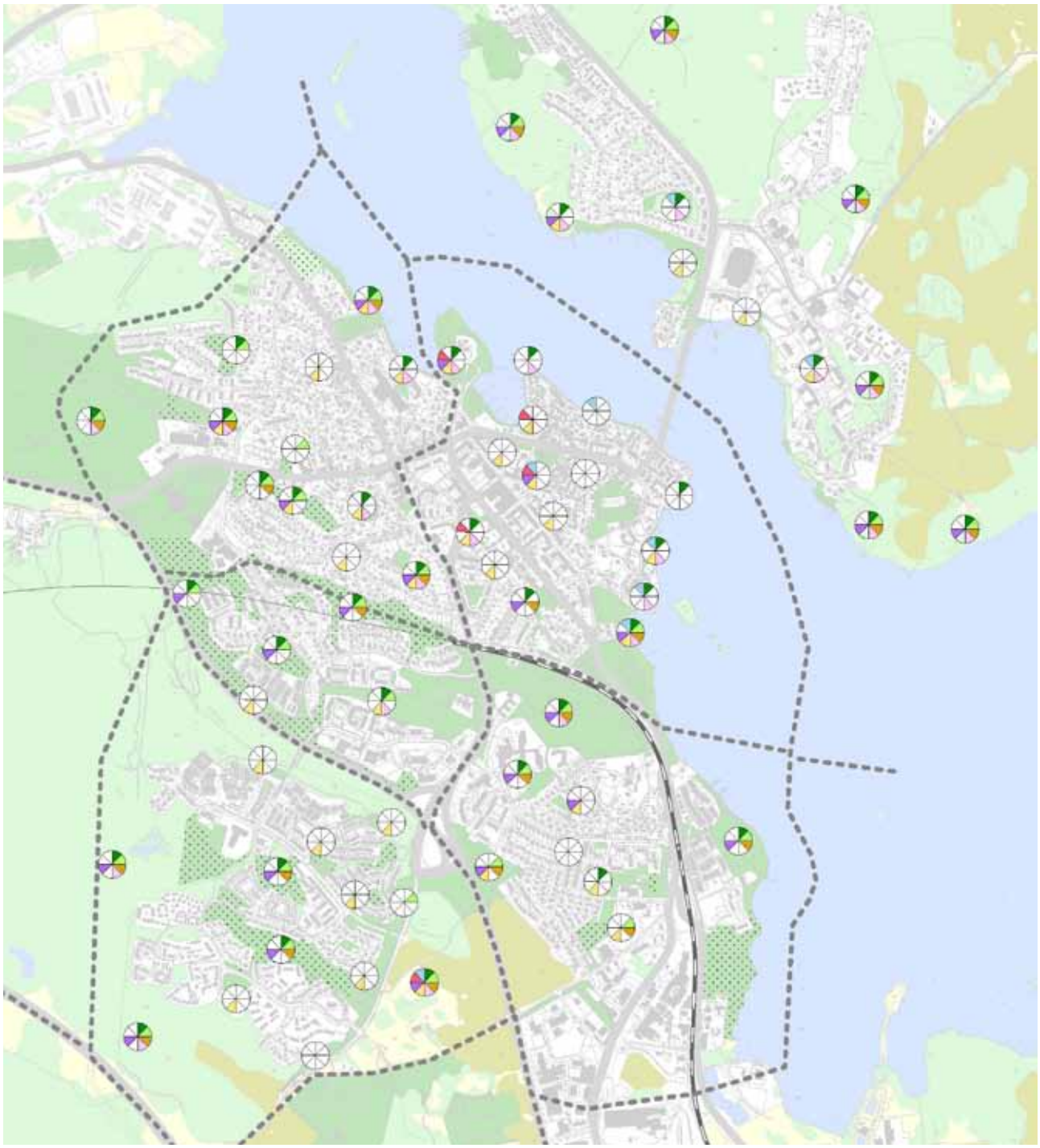

Kvalitativ grönytesförsörjning
i Strängnäs stad och södra Tosterö

- det rofyllda
- det vilda
- det artrika
- en rymd för tanke och vederkvickelse
- allmänningen
- lustgården
- centrum, festen
- kulturen
- Allmänt grönområde
- skog
- Jordbruk
- Öppen mark
- Vattenområde
- Bebyggd mark
- Huvudgata
- Järnväg
- gräns kommundel

7.2.3 Bra kvalitet – ett rikt utbud inom friytorna

8 karaktärer för det grundläggande behovet

Den senaste forskningen har visat att människan behöver god tillgänglighet till tillräcklig stora friytor. Genom intervjustudier som gjordes under åren 1995 till 2004 visade det sig att människans grundläggande behov av friytornas utbud kan delas in i åtta olika karaktärer (Grahn, Stigsdotter, Bärring 2005 och NAEP 2004). Karaktärerna är:

1. Det rofyllda. Platser med lugn. Ljuden från vind, vatten, fåglar och insekter dominerar över trafik och jäktande människor.

2. Det vilda. Fascination inför den vilda naturen. Självsådda växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt.

3. Det artrika. Våren, den första vitsippan. Mångfalden av djur och växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt.

4. En rymd för tanke och vederkvickelse. Komma in i en annan värld, stor helhet. Slipper bekymra sig om signaler och skyltar. Kan fundera igenom saker och ting medan man promenerar eller kanske joggar runt.

5. Allmänningen. En grön, öppen, centralt belägen plats. Spontant bollspel, cirkusen, picnic, allmän samlingsplats.

6. Lustgården. Plats där barn och vuxna kan umgås i trygghet, där föräldrar vågar släppa barnens händer, helst vara omgärdad, kanske plantera något, odla eller bygga (växthus, kojor).

7. Centrum, festen. Där människor möts för att ha trevligt, nöjesparker, såsom Tivoli, Liseberg och liknande men även särskilda kvarter eller torg i centrum.

8. Kulturen. Det historiska arvet. Fascinationen inför monument, historiska platser, gamla byggnader och träd, även kyrkogårdar.

Utbud av friytor i Strängnäs stad och på södra Tosterön

Människors välbefinnande ökar med närheten till friytor som innehar ett brett utbud av de ovan nämnda karaktärerna. I tätorten Strängnäs stadsdelar gjordes en undersökning av vilka karaktärer som går att finna. Av samma anledning som tidigare gjordes undersökningarna inte för Tosterön eller Härad.

De i bilagan 1 och 2 listade grönområdena analyserades. Resultatet blev kartan *Kvalitativ grönytesförsörjning* som ger en bra överblick över parkernas och de tätortsnära naturområdenas utbud i Strängnäs tätort.

Som väntat har stadsdelen Innerstaden ett bra utbud av karaktärerna 5 till 8. Tack vare grönområdena i stadsdelens östra del finns även de första fyra karaktärerna representerade. Karaktären ”det vilda” saknas nästan helt men kompenseras genom Långbergets närhet, det vill säga den stadsdelspark som ingår i beräkningen för stadsdelen Ulvhäll.

Ulvhäll har ett varierat utbud av olika karaktärer, men liksom stadsdelarna Storgärdet, Sörgärdet, Finninge och Stadsskogen finns brister på friyteskaraktärerna 7 och 8, utbudet av sociala

och kulturella mötesplatser är alltså svagt. Den planerade stadsdelsparken Drottning Kristinas trädgårdar kommer troligtvis dock att kompensera denna brist till viss del.

De tätortsnära naturområdena lyfter utbudet av karaktärerna 1-3 inom stadsdelarna Finninge, Stadsskogen, Sörgärdet, Storgärdet och södra Tosterö. Intressant är situationen i stadsdelen Finninge som har ett väldig varierande karaktärsutbud i sina grönytor.

Riktlinjer för ett brett utbud av friytor i Strängnäs tätort

För att förankra grönplanens Mål 1 *Visionen om det kompletta samhället – den tydliga grönstrukturen* och Mål 5 *Bra kvalitet och hög kvantitet av urbana friytor i Strängnäs kommun* bör en rad återgärder genomföras i samband med bland annat exploateringar, investeringar och löpande underhållningsprocesser.

Följande riktlinjer, i arbetet med att skapa ett brett utbud av friytor, har tagits fram för Strängnäs tätort:

— Målet för Strängnäs tätort bör vara att skapa ett brett utbud av friyteskaraktärerna inom de enskilda stadsdelarna. Det är dock mycket viktigt att de olika stadsdelarna behåller sina stadsarkitektoniska karaktärer (till exempel Innerstaden som kulturell mittpunkt och Finninge som boendeområdet i skogstrakten).

— Friytorna inom stadsdelarna Ulvhäll, Storgärdet, Sörgärdet, Stadsskogen och Finninge bör få ett tillskott av sociala och kulturella mötesplatser.

— Vid exploateringen av tätortsnära naturområden inom stadsdelarna Storgärdet, Sörgärdet, Stadsskogen och Finninge måste de områdesspecifika karaktärerna beaktas och lytfas fram.

7.3 Riktlinjer för stadsdelarna

Resultatet av analyserna är kortfattat att tillgången på grönområden och andra friytor är god i Strängnäs tätort. Dock varierar kvaliteten, användbarheten och tillgängligheten till friytorna, samt till rekreationsområdena i de enskilda stadsdelarna. För att kunna främja en hög standard vad gäller friytorna rekommenderas en rad riktlinjer för de enskilda stadsdelarna.

Innerstaden och gamla staden

Inom innerstaden och gamla staden är nåbarheten god till Mälaren och dess strandpromenad. Vad gäller tillgänglighet så bör vissa glapp längs promenaden överbryggas genom att skapa trafiksäkra vägar för fotgängare och cyklister. Mellan parken Mälarlunden och Sjövikenområdet kommer en gång- och cykelväg att byggas längs vattnet för att länka samman Eldsund med stadskärnan.

Innerstaden, inklusive gamla staden, är den stadsdel som är av tydligast urban karaktär. Det är en uppskattad stadsdel att bo i med närhet till kommunikationer, service, lokalt näringsliv och Mälaren. Samtidigt kan friytorna inom innerstaden och gamla staden beskrivas som alla invånares gemensamma vardagsrum,

här finns offentliga rum av olika karaktärer och storlekar där möjligheterna till spontana möten i vardagen är goda.

Gröningarna i innerstaden och gamla staden är i mycket olika skick. Augusta Widebecks park är en av de senats tillkomna gröningarna. Denna gröning kommer att vara av betydande värde genom sitt centrala läge och sin goda användbarhet.

Långberget med sin skogspark ligger i den angränsande stadsdelen Ulvhäll och inbjuder till promenader, ger rastmöjligheter och har många fina utsiktspunkter över staden och Mälaren.

Riktlinjer för innerstaden och gamla staden:

— Då Långberget är av stor betydelse för rekreation och friluftsliv, samt som turistattraktion, ska denna skogspark i sin helhet bevaras och utvecklas. Regionalt och kommunalt betydelsefulla projekt som naggar parken i kanten, till exempel utbyggnaden av dubbelspåret för järnvägstrafiken eller en utveckling av området runt skoghyddan för fritidsaktiviteter, bör dock prioriteras. Förutsättningen vid förändring är dock alltid att Långbergets rekreativa, ekologiska och kulturella värden bevaras.

Långberget

— Gröna, offentliga stråk, utformade som generösa gång- och cykelvägar med trafiksäkra övergångställen, ska utvecklas. Viktiga stråk, till exempel strandpromenaden, Trädgårdsgatan, samt stråket från järnvägsstationen till innerstaden och vidare till Visholmen, ska länkas samman och rustas upp.

— Ett promenadstråk som förbinder flera av innerstadens gröningar ska utvecklas. Stråket ska bland annat länka ihop Klosterparken, Ugglandspark och Höjdparken.

— I anslutning till de parker som har intressanta, historiska anknytningar, respektive de gröningar som länkats ihop av promenadstråket, bör tavlor med information om respektive friyta upprättas. Detta för att förhöja besökarnas upplevelser och för att öka rekreationsområdenas profiler. Vid Klosterparken finns ett exempel på en dokumentation som kan användas som inspiration.

— Kvalitetshöjande åtgärdar ska genomföras på de gröningar som ska ingå i promenadstråket. I samband med detta bör utbudet inom ytorna förbättras med utgångspunkt från analysen *Kvalitativ grönyteförsörjning* och de åtta karaktärer som beskrivs vara viktiga för människans grundläggande behov (se föregående uppslag).

— Grönområdet vid Nabbviken är en del av strandpromenadstråket och har en hög potential och bra parkkvalitet. Om småbåtshamnen utvecklas bör ett extra gångstråk byggas för att kunna separera gång-, cykel- och biltrafik. För det intilliggande Kållandet, som har ett högt kulturellt och rekreativt värde, är det angeläget att förbättra tillgängligheten för allmänheten.

— För Strängnäs innerstad och gamla staden ska mark för en multifunktionell grannskapspark utredas i samband med pågående kompletteringsutredningar. Läget på Visholmen lämpar sig för en sådan anläggning.

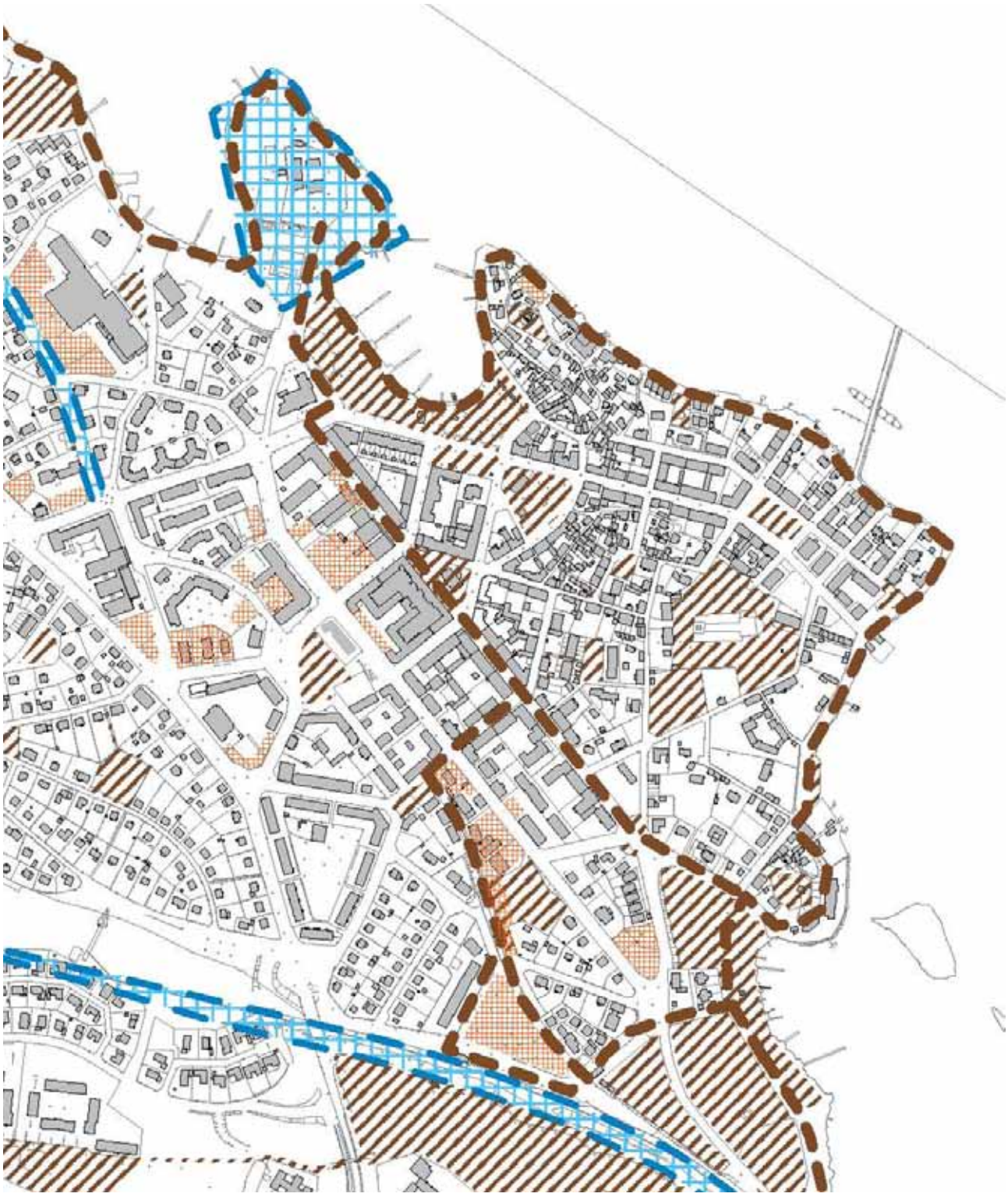

Innerstaden och gamla staden

Utredningsområde

Offentligt stråk att bevara/utveckla

Offentligt rum att bevara/utveckla

Kompleteringstomt

— Även stadskärnan specifikt behöver kompletteras med ny bebyggelse. Fler Strängnäsbor kan då erbjudas möjligheten att välja ett centralt boende som inte för med sig bilberoende. I ett hållbarhetsperspektiv innebär det ett minskat transportarbete jämfört med en utbyggnad i periferin. Kompletteringen ska ske i samband med en kvalitativ förbättring av stadskärnans utomhusmiljöer och på så sätt ”läka sår” i stadsstrukturen.

— Trafiksäkerheten för fotgängare och cyklister ska förbättras längs strandpromenaden vid ångbåtsbron och vid Tosteröbrons södra landfäste.

— Kartan *Innerstaden och gamla staden* visar friytor och offentliga stråk som bör utvecklas respektive bevaras, samt områden som ska utredas.

Ulvhäll

För stadsdelen Ulvhäll är tillgänglighet nyckelordet för en bra grönyteförsörjning. Stadsdelen är belägen mellan gamla E20 i väst, järnvägen i öst och industriområdet Storängen i syd. Den östra delen av Ulvhäll är belägen med god närhet till Mälaren, samt till ett skogsområde användbart som promenad- och strövområde. Tillgången på gröningar och parker i stadsdelen är i stort sätt bra. Utbudet inom dem skulle dock kunna förbättras genom att utgå från analysen av de olika friyteskaraktärerna (se kapitlet *Bra kvalitet och ett rikt utbud inom friytor*).

Med ombyggnaden av gamla E20 till en vanlig stadsgata öppnar sig nya möjligheter att förbättra tillgänglighet till den nya stadsparken Drottning Kristinas trädgårdar, samt till den planerade idrottsparken Larslunda söder om parken.

Grannskapspark Björkvägen/Ulvhäll

Riktlinjer för Ulvhäll:

— Gångbron över järnvägen vid Finningevägen är en viktig länk som förbinder den östra och västra delen av Ulvhäll. Gestaltningen till och från bron bör dock ses över för att bättre integrera bron i stadsbilden.

— Vid omdaning av området Benninge bör tillgängligheten till Långberget förbättras.

— Ett grönt stråk bör anläggas mellan Drottning Kristinas trädgårdar och det gamla Ulvhäll. I samband med detta bör stråksystemet ansluta till det nya bostadsområdet Storängskilen.

— Tillgängligheten till Mälarstranden ska förbättras genom en utbyggnad av promenadstråket.

Storgärdet och Sörgärdet

Från stadsdelen Storgärdet är det inte långt till naturreservatet Tingstuhöjden och till Mälaren. Sörgärdet ligger däremot längre bort från dessa två, stora rekreationsområden och tillgången på gröningar är delvis dålig i stadsdelen.

Storgärdet och Sörgärdet är präglade av naturområden med tät skogsvegetation. Främst för Sörgärdet är de tätortsnära natur-

områdena viktiga för stadsdelens grönytesförsörjning. Naturområdena används främst av barn för lek. Eskilstunavägen utgör en barriär som försämrar tillgängligheten från till exempel Tingstuhöjden till Sörgärdet.

Gröning vid Gullringsgatan

Riktlinjer för Storgärdet och Sörgärdet:

— Vid en översyn av gamla E20:s och Eskilstunavägens utformning ska hänsyn tas till barriäraspekten.

— I samband med utvecklingen av den nya stadsdelen P10 bör de två stadsdelarna anslutas till P10:s gröna stråksystem.

— Särskilt i stadsdelen Sörgärdet bör gröna stråk utvecklas för att förbättra tillgängligheten till gröningarna.

— För att kunna förbättra barnens tillgänglighet till stadsdelens naturområden, samt fotgängarnas och cyklisternas rörelsefrihet i bostadskvarteren, bör trafiksäkerheten förbättras genom att maxhastigheten i stadsdelarna sänks.

— Analysen av tillgängligheten till närmaste gröning visar att det är angeläget att tillskapa en ny gröning i samband med planeringen av området Vasavallen.

— I samband med exploateringen vid området Tallåsen bör en gröning, ett tätortsnära naturområde, skapas av nuvarande naturmark i sluttningen mot Eskilstunavägen. För att öka tillgängligheten och upprätthålla boendekvalitén skapas en ny gångväg genom exploateringsområdet och gröningen.

Stadsskogen

Stadsdelen Stadsskogen är inbäddad i naturområden med tät skogsvegetation. Denna typ av vegetation finns även mellan bostadsområdena. Skogsområdet runt vattentornet och Långberget, som är lätt tillgängligt tack vare bron över Södertäljevägen, inbjuder med sina grusbelagda vägar till promenader.

Gång- och cykelförbindelse från Långberget till Östra Stadsskogen

Riktlinjer för Stadsskogen:

— Tillgängligheten ska förbättras till det stora skogsområdet från den nya stadsdelen Norra Finninge söder om gamla E20. Detta bör ske i samband med att vägen byggs om.

— Eventuell exploatering bör ske under förutsättning att det gröna stråket från Långberget till Norra Finninge bevaras och utvecklas. Om de mindre grönytorna måste reduceras bör kvalitén av Stadsskogen förbättras genom upprustningen av lekplatsen, anläggning av gång- och cykelvägar, samt nyplanteringar. Parken mellan Vallbyvägen och Finningevägen bör rustas upp för att kunna fungera även som mötesplats.

— Vid ombyggnaden av Finninge trafikplats ska en anslutning till stadsparken Drottning Kristinas trädgårdar etableras. Länken mellan stadsdelen Stadsskogen och naturreservatet Tingstuhöjden bör ses över. Att etablera ett gång- och cykelstråk som sträcker sig längs hela gamla E20 är önskvärt.

Finninge

Stadsdelen Finninge är belägen i stadskanten. Till följd av utbyggnaden av kvarteret Norra Finninge, vars programhandlingar antogs i oktober 2007, etableringen av Drottning Kristinas trädgårdar och ombyggnaden av gamla E20 får stadsdelen en tydligare fysisk koppling till Strängnäs stad. Genom ombyggnaden av vägen och Finninge trafikplats ökar tillgängligheten mellan Finninge och stadskärnan. Exploateringen av Norra Finninge ger samtidigt möjligheter att förbättra kvalitén i de grönområden som är avsedda för rekreation, och genom att bygga ut det gröna stråksystemet kan en länk skapas mellan Strängnäs centrum och Finninge.

Finninges geografiska läge innebär närhet till rekreationsområden av olika slag. I sydväst är stadsdelen inbäddad i ett stort skogsområde och från kvarteren är det heller inte långt till stadsparken Drottning Kristinas trädgårdar, samt till idrottsanläggningarna i söder. Mitt i stadsdelen finns även gröningar och naturområden med tät skogsvegetation.

UrklippurNorraFinningetänktaGrönstråksystem

Riktlinjer för Finninge:

— Vid fortsatt exploatering och komplettering bör tillgängligheten till de tätortsnära naturområdena förbättras.

Tosterön

På södra Tosterön, norr om Strängnässundet, finns stadsdelarna Bresshammar, Abborrberget, Sundby Park, Karinslund och Skräddartorpet. Stadsdelarna är präglade av Mälaren i sydväst och ett skogsområde i nordost.

Sundby Park, med sin parkaxel, ingår i ett riksintresseområde för kulturmiljövården. Öster om Sundby Park öppnar sig landskapet som övergår i ett odlingslandskap.

Vid Bresshammars idrottsplats finns några naturområden med tät trädvegetation och gröna friytor. Från denna anläggning sträcker sig ett promenadstråk av skiftande kvalitet längs Mälarstranden fram till Klockudden.

Norr om gamla riksvägen, Enköpingsvägen, sträcker sig skogsområden som är populära strövområden bland befolkningen. Delar av området kommer att tas i anspråk för bostadsbyggnation i enlighet med ett tidigare upprättat program. En stor del av området sparas dock som tätortsnära ströv- och rekreationsområde genom vilket man även når de större skogsområdena i norr.

Allé i området Sundby Park

Riktlinjer för södra Tosterön:

— Skogen mellan de planerade bostadsområdena i Bresshammar och Enhammar ingår som en del i Strängnäs stråksystem och ska utvecklas enligt detaljplaneprogrammet för Bresshammars skog.

— Strandpromenaden är bruten vid Tosteröbron vilket behöver åtgärdas.

— Parkaxelns karaktär i Sundby Park ska skyddas och utvecklas.

Eldsund

Eldsund är det gamla P10-området nordväst om innerstaden där en hel ny stadsdel planeras. Målsättningen är att stadsdelen blir ett bra exempel på hållbar planering där grönplanens mål givit vägledning.

Riktlinjer för Eldsund:

— Området ska rymma en tillräcklig försörjning av gröningar och grannskapsparker. Ett väl utbyggt system av gång- och cykelstråk ska förkorta avstånden mellan stadsdelens rekreationsområden. Det är viktigt att tillgängligheten till rekreationsområdena säkras.

— De gröna stråken ska även fungera som skyddszoner mot buller och stoftspridning från landsväg 55 och från störningsframkallande industri- och verksamhetsområden.

— Eldsundsviken ligger i anslutning till ett utredningsområde för en eventuell kanalsträckning (se den fördjupade översiktsplanen för Strängnäs stad - Härad). Kanalen, tillsammans med en utbyggnad av strandpromenaden, kan i detta område säkerställa tillgängligheten till Mälaren. Kanalen skulle utgöra en sammanhängande vattenväg mellan Sörfjärden och Strängnäsfjärden.

— Den lokala grönstrukturen i form av buskar och gatuträd ska förtydliga stadsdelsarkitekturen, bidra till skapandet av en speciell stadsdelskaraktär och förstärka Eldsunds identitet. Dessutom kommer vegetationen att främja ett bra klimat i P10-området.

— Kommunen ska främja LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten) och etablera ett ekologiskt dagvattenhanteringssystem i stadsdelen i samarbete med aktuell markägare.

Härad

Härad, i den västra delen av planområdet, är avskuret från de stora skogsområdena söder om samhället. Det är järnvägen och motorvägen som utgör en barriär. Dessutom är bullerbelastningen från trafiken hög.

Mellan de stora trafiklederna i syd och tätorten i norr ligger en skola med idrottsanläggningar, en kyrkogård och några öppna ytor.

I Härads villakvarter vid landsvägen finns grönytor och lekplatser mellan fastigheterna.

I norr sträcker sig fina skogsområden fram till Mälaren. I dessa skogsområden finns redan villor och det attraktiva läget gör att exploateringen i detta område kommer att öka. Skogen och tillgången till Mälaren gör området till ett attraktivt landsbygdsområde. Dessutom ligger i nordöst Fogdöns öppna och attraktiva odlingslandskap.

Riktlinjer för Härad:

— Genom en successiv utbyggnad av en gång- och cykelväg mellan Härad och Eldsund ska Härad länkas till Strängnäs stråksystem.

— Tillgängligheten mellan ortsdelarna (med gamla E20 som en barriär) ska i framtiden förbättras.

Malmby

Malmby är i huvudsak ett villaområde präglat av regionala kommunikationer som gamla E20 och järnvägen. Bullerbelastningen från järnvägs- och biltrafiken är hög. Anknytningen till Strängnäs tätort och landskapet söderut via en gång- och cykelväg finns, däremot saknas parker och gröningar då befolkningsunderlaget fortfarande är för liten.

Riktlinjer för Malmby:

— Vid en framtida utveckling av bostadsområden i Malmby bör hänsyn tas till ett behovet av rekreationsområden.

— Tillgängligheten till skogområdet i väst och till det öppna odlingslandskapet i öst ska förbättras.

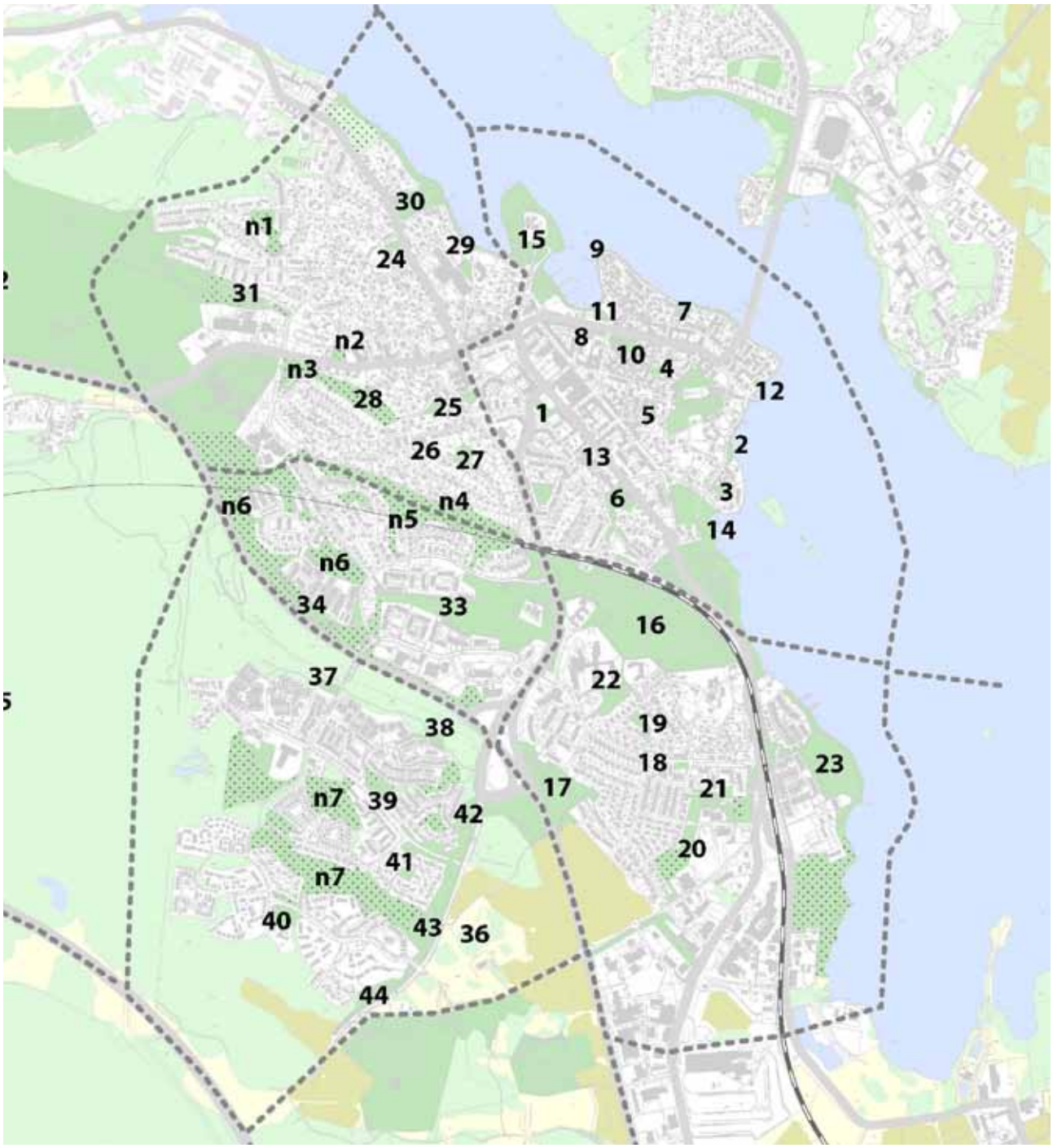

Bilaga1

Lägebeskrivning av grönytorna
i Strängnäs stad

Allmänt grönområde
Öppen mark
Huvudgata
skog
Vattenområde
Järnväg
Jordbruk
Bebyggd mark
gräns kommundel

Bilaga 2

Grönytesförsörjning inom de enskilda stadsdelarna i Strängnäs stad:

I beräkningen ingår endast mindre grönytor, gröningar, grannskapsparker och stadsdelsparker då dessa grönområden är stadsdelsrelaterade.

		kvm/park	antal invånare	grönyta (kvm)/ invånare
Innerstaden				
1	Augusta Widebecks Park	2200		
2	Bo Setterlinds Park	1000		
3	Ekotemplet	1500		
4	Eskilsparken	500		
5	Kungsträdgården	850		
6	Höjdparken	5000		
7	Klosterparken	1000		
8	Källparken	1700		
9	Lurudden	400		
10	Ugglans Park	7000		
11	Västerviksparken	1650		
12	Grönområde vid Hörngården (Europaskolan)	900		
13	Nikanderparken	750		
14	Nabbviken	8500		
15	Visholmen	20000		
	park	**52950**	**3581**	**14,8**
Ulvhäll				
16	Långberget	100000		
17	Park vid Björkvägen	27000		
18	Grönyta Vikingavägen	800		
19	Park Fasanen/ Ulvhäll	2900		
20	Grönområdet Åkervägen-syd/ Ulvhäll	3500		
21	Grönområdet Åkervägen-nord/Ulvhäll	7500		
22	Lunden vid kv. Svalan	7100		
23	Skog norr om Ulvhälls herrgård	30000		
	park	**178800**	**1905**	**93,9**

Storgärdet o Sörgärdet				
24	Samtingstorget	1300		
25	Gröningen vid Gullringsgatan	1400		
26	Gröningen vid Dalsängsgatan/ Vandrarvägen	1000		
27	Gröningen vid Vandrarvägen	3500		
28	Tallåsen- Lekpark (planerad)	1000		
29	Norrstacken	1900		
30	Mälarlunden	14000		
31	Lekpark Soldaten	6725		
32	Tingstuhöjden (55 hektar=Stadspark)			
	park	**30825**	**2790**	**11,0**
n1	naturområdet Samtingsgatan	8900		
n2	naturområdet Erikslund	2000		
n3	naturområdet Tallåsen	7800		
n4	naturområdet Fafnevägen nord	17500		
	park+natur Storgärdet o Sörgärdet	**67025**	**2790**	**24,0**
Stadsskogen				
33	Grönområdet Vallbyvägen/ Finningevägen	17000		
34	Gröning kv Rödhaken	1400		
	park	**18400**	**1560**	**11,8**
n5	naturområdet Fafnevägen syd	17500		
n6	nautområden västra Stadsskogen	78000		
	park+natur Stadsskogen	**113900**	**1560**	**73,0**
Finninge				
35	Stadsskogen (327 hektar=stadspark)			
36	Drottning Kristinas trädgårdar	100000		
37	Gröning Norra Finninge	6000		
38	Gröning vid Trafikplatsen Finninge	4000		
39	Gröning Brunnsvägen	7000		
40	Gröning Skogsorken	1300		
41	Gröning Svedjevägen/Bäckvägen	5000		
42	Grönområdet Söderleden norr	10000		
43	Grönområdet Söderleden central	18000		
44	Grönområdet Söderleden syd	8500		
	park	**159800**	**2636**	**60,6**
n7	naturområden Finninge (utan skog)	81900		
	park+natur Finninge	**241700**	**2636**	**91,7**

Strängnäs stad				
	Strängnäs stad park	**440775**	**12472**	**35,3**
	Strängnäs stad park+ tätortsnära naturområden	**654375**	**12472**	**52,5**

Bilaga 3

Karaktärer/utbud inom grönytorna:

Beräkningen anger de åtta karaktärernas andelar inom parkområden och tätortsnära naturområden inom de enskilda stadsdelarna i Strängnäs stad. De åtta karaktärerna är:

1. Det rofyllda. Platser med lugn. Ljuden från vind, vatten, fåglar och insekter dominerar över trafik och jäktande människor.

2. Det vilda. Fascination inför den vilda naturen. Självsådda växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt.

3. Det artrika. Våren, den första vitsippan. Mångfalden av djur och växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt.

4. En rymd för tanke och vederkvickelse. Komma in i en annan värld, stor helhet. Slipper bekymra sig om signaler och skyltar. Kan fundera igenom saker och ting medan man promenerar eller kanske joggar runt.

5. Allmänningen. En grön, öppen, centralt belägen plats. Spontant bollspel, cirkusen, picnic, allmän samlingsplats.

6. Lustgården. Plats där barn och vuxna kan umgås i trygghet, där föräldrar vågar släppa barnens händer, helst vara omgärdad, kanske plantera något, odla eller bygga (växthus, kojor).

7. Centrum, festen. Där människor möts för att ha trevligt, nöjesparker, såsom Tivoli, Liseberg och liknande men även särskilda kvarter eller torg i centrum.

8. Kulturen. Det historiska arvet. Fascinationen inför monument, historiska platser, gamla byggnader och träd, även kyrkogårdar.

	antal parker i stadsdelen	karaktärer	träff	Antal parker per hundra inom stadsdelen som innehar respektive karaktär
Innerstaden	15			
		1	7	46,7%
		2	1	6,7%
		3	3	20,0%
		4	6	40,0%
		5	9	60,0%
		6	4	26,7%
		7	4	26,7%
		8	5	33,3%
Ulvhäll	8			
		1	4	50,0%
		2	5	62,5%
		3	5	62,5%
		4	1	12,5%
		5	4	50,0%
		6	5	62,5%
		7	0	0,0%
		8	0	0,0%
Storgärdet och Sörgärdet	13			
		1	10	76,9%
		2	9	69,2%
		3	6	46,2%
		4	6	46,2%
		5	8	61,5%
		6	5	38,5%
		7	0	0,0%
		8	0	0,0%
Stadsskogen	4			
		1	3	75,0%
		2	3	75,0%
		3	1	25,0%
		4	1	25,0%
		5	2	50,0%
		6	2	50,0%
		7	0	0,0%
		8	0	0,0%

Finninge	11			
		1	3	27,3%
		2	4	36,4%
		3	3	27,3%
		4	2	18,2%
		5	7	63,6%
		6	3	27,3%
		7	1	9,1%
		8	1	9,1%
Strängnäs tätort	51			
		1	27	52,94%
		2	22	43,14%
		3	18	35,29%
		4	16	31,37%
		5	30	58,82%
		6	19	37,25%
		7	5	9,80%
		8	6	11,76%

Ordlista

MB	Miljöbalken. Lagstiftning (1998:808) som trädde i kraft 1 januari 1999.
PBL	Plan- och bygglagen reglerar planläggning av mark och vatten samt byggande.
NRL	Naturresurslagen behandlade hushållning med naturresurser. Lagen har upphävts och ersatts av miljöbalken som trädde i kraft 1 januari 1999.
Länsstyrelsen	Länsstyrelsen är den högsta civila förvaltningsmyndighet i varje län.

ÖP	Översiktsplanen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas samt om hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras.
FÖP	Fördjupning av översiktsplanen
Grönplan	Ett samlat dokument i vilket inventering, analys, mål och vision för strukturen av kommunens friytor framgår.
Detaljplan	Plan genom vilken samhället, efter prövning av vad som är lämpligt, styr hur mark får användas och vilka byggnader eller anläggningar som får finnas.
MKB	Miljökonsekvensbeskrivning, bedömning av vilka effekter ett visst beslut kan få för miljön.
Skogsstyrelsen	Myndighet som verkar för att skogsnäringen utvecklas och omsätts i praktisk handling enligt den skogspolitik som är beslutad av riksdag och regering.
Hållbar utveckling	En utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.
Grönområde	Reserverat område i form av park- och naturmark inom och i närheten av städer och tätorter, främst avsett för rekreation och friluftsliv.
(Urbana) friytor	Inkluderar grönområden men också all annan obebyggd mark inom tätorten som står för rekreation.
Stadsklimat	Klimatförhållanden som är typiska för en stad.
Tillgänglighet	För en bestämd person beror graden av tillgänglighet exempelvis på hans/hennes fysiska rörlighet och den geografiska närheten till det eftersökta. Faktorer som öppettider och tillträdesregler kan också inverka.
LOD	Lokalt omhändertagande av dagvatten

Referenser

Literaturhänvisning

GRAHN P., STIGSDOTTER U., BERGGREN-BÄRRING A-M., (2005), A planning model för designing sustainable and healthy cities. The importance of people´s need of recreational environments in an urban context. (NAEP, Alexandria, 2004).

Hänvisning till muntlig information

HAUGSET, Trine: Länsstyrelsen för Södermanlands Län, telefonsamtal 2007-03-15

Källhänvisning bilder/kartor

ANDERSSON, Daniel:
Planområdet Grönplan (s.9); Karta över Komplettering i innerstaden och gamla staden (s.56).

BÖHME, Lars:
Gästhamnen Västerviken (s.7); Bo Setterlinds Park (s.12); Ekotemplet, Eskilsparken, Höjdparken och Klosterparken (s.13); Källparken, Lurudden och Långberget (s.14); Månssons trädgård, Mälarlunden, Samtingstorget och Ugglans park (s.15); Visholmen (a), Visholmen (b), Västerviksparken och Västervikstorget (s.16); Kållandet och Drottning Kristinas trädgårdar (s.17); Karta ”*Användning av friytorna” (s.21); Karta ”Användning av friytorna i Strängnäs stad” (s.22,23); Karta ”Områden av ekologisk betydelse som är av riksintresse” (s.24); Karta ”Ekologiskt betydelsefulla områden av regionalt intresse” (s.30); Karta ”Ekologiskt betydelsefulla områden av regionalt och kommunalt intresse” (a) (s.35); Karta ”Ekologiskt betydelsefulla områden av regionalt och kommunalt intresse” (b) (s.40); Karta över gröna korridorer (s.42); Gatuträd Trädgårdsgatan (s.43); Karta ”Grönstruktur och fornlämningar” (s.45); Karta ”Nåbarheten till närmaste grannskapsparken” (s.46); Karta ”Nåbarheten till närmaste gröning” (s.49); Karta ”Kvantitativ grönytesförsörjning” (s.50); Karta ”Kvalitativ grönytesförsörjning” (s. 52); Långberget (s.55); Grannskapspark Björkvägen/Ulvhäll (s.57); Gröning Gullringsgatan och GC- förbindelse från Långberget till Östra Stadsskogen (s.58); Allé i området Sundby Park (s. 59); Karta ”Lägebeskrivning grönområden” (s.62).

ROJEK, Mikael:
Planerat grönt stråksystemet i programområdet Norra Finninge (s.59).

SKOGSSTYRELSEN:
Markförhållande i Strängnäs kommun (s.11).

Länsstyrelsens granskningsyttrande

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

STRÄNGNÄS KOMMUN
-10- 03
PBN 2005: 887 212

Granskningsyttrande

2008-10-01

401-9525-2008
86-2-005

Strängnäs kommun
Samhällsbyggnadskontoret
Plan – Bygg
645 80 Strängnäs

Ang utställt förslag till fördjupning av översiktsplanen för Strängnäs stad – Härad.

Länsstyrelsen bidrog till planarbetet med ett samrådsyttrande 2007-11-12. På flera punkter bör även det nu utställda planförslaget korrigeras och förbättras med ledning av samrådsyttrandet. Det gäller exempelvis miljökonsekvensbeskrivningens uppläggning och innehåll, skyddet av fornlämningar, korrigeringar angående Natura 2000, strandskydd och naturinventeringar. Länsstyrelsen är beredd att delta med ytterligare underlag för kommunens bearbetning av förslaget. Att Försvarsmakten i sitt yttrande 2008-09-12 för närvarande inte ser några möjligheter att omstrukturera verksamheten på Härads skjutfält kan föranleda ändringar i förslagets textdel.

När planförslaget nu är utställt ska länsstyrelsen avge ett granskningsyttrande. Av yttrandet ska endast framgå om förslaget inte tillgodoser riksintressen, kan medverka till att en miljökvalitetsnorm överträds, inte är samordnat med andra kommuners planering och om bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa och säkerhet.

Av miljökonsekvensbeskrivningen kan inte utläsas i vad mån det samlade planförslaget innebär påverkan på Natura 2000-områdena Lindön, Segersön, Bråtorpslund, Gorsingeholmskullarna, Gorsingeholm, Tynäs, Gorsingelund och Skolmästarhagen samt områdena Sörfjärden och Tynnelsöfjärden som är av riksintresse för naturvården. Länsstyrelsens ställningstaganden till motsvarande delar av planförslaget måste därför anstå.

Kommunen avser att tillgodose riksintressena för kulturminnesvården i Storgärdet, Regementsområdet och Sundby sjukhusområde i kommande översyner av gällande detaljplaner. Länsstyrelsen kan inte utan vidare ställa sig bakom kommunens bedömning att sjukhusområdets yttre delar bör ges "generellare utformningsföreskrifter" och förutsätter att frågan blir omsorgsfullt belyst i översynerna. Detaljplanerna ska föregås av miljökonsekvensbeskrivningar med särskild inriktning mot kulturminnesvårdens intressen.

Torbjörg Sekse

Per Öhrling

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post
611 86 NYKÖPING	Stora torget 13	0155 26 40 00 växel	0155 -	lansstyrelsen @d.lst.se
Organisationsnr	**PlusGiro**	**Bankgiro**	**Internet**	
202100-2262	35174-2	5051-8653	www.d.lst.se	

Justeringar efter granskningsyttrandet

Med anledning av bland annat länsstyrelsens granskningsyttrande så har en bearbetning av förslaget gjorts efter utställningen för att bättre tillgodose, lyfta fram belysa de synpunkter som framkommit.

I den dialog som förts med länsstyrelsen angående miljökonsekvensbeskrivningens upplägg och innehåll är vi överens om att i miljökonsekvensbeskrivningens avsnitt ”Konsekvensanalys och sammanfattande bedömning” tydliggöra vad den betydande miljöaspekten ianspråktagande av mark, vatten och naturresurser innebär. I det sammanhanget har vi även tydliggjort vilka områden som omfattas av detta i fördjupningens utbyggnadsförslag.

När det gäller Natura 2000 områden så har antagandehandlingen förtydligats i grönplanen. Markanvändningskartan har korrigerats och bebyggelseområdena i anslutning till Natura 2000 områden minskats.

Med anledning av den nya strandskyddslagstiftningen har kommunen för avsikt att göra tillägg till ÖP med en så kallad ”Blåplan” där strandskyddsfrågorna kommer att belysas.

Skrivningen i antagandehandlingen gällande exploatering vid ekologiskt känsliga områden har utvecklats.
grönplanen har kompletteras vad gäller skyddsvärda träd och bioptopskyddsområden.

Vad gäller kapitlet om riksintresset för försvarsmakten, så har det bearbetats och förtydligats så att det klart framgår hur kommunen avser tillgodose riksintresset. Strängnäs kommun arbetar dock på alla nivåer för att försvarsmaktens verksamhet på Häradsfältet på sikt ska upphöra.

När det gäller riksintresset för kulturminnesvården har skrivningen gällande Sundbypark bearbetats så att den inte föregriper den kulturhistoriska analysen som ska göras inför översynen av detaljplanerna.

Vad gäller fornlämningars skydd så har i grönplanen som tillhör denna fördjupning införts ett synsätt om att grönstruktur i möjligaste mån ska samordnas med kända fornlämningar. Dels för att ge fornlämningarna ett stärkt skydd, dels för att lyfta fram och synliggöra historien.

STRÄNGNÄS KOMMUN
Kommunfullmäktige

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum
2009-10-26
15/34

KF § 182

Dnr KS/2009:533-212

Fördjupning av översiktsplan för Strängnäs stad – Härad, antagande

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar att

1. anta Fördjupning av Översiktsplanen Strängnäs stad – Härad,
2. anta Grönplan del B1 Strängnäs stad – Härad,
3. anta Miljökonsekvensbeskrivning av Fördjupning av Översiktsplanen Strängnäs stad – Härad,
4. besluta om att offentliggöra den särskilda sammanställningen enligt Miljöbalken 6 kap 16 § gällande Fördjupning av översiktsplanen för Strängnäs stad – Härad.

Yrkande

Margareta Furustrand (FP) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Propositionsordning

Ordförande Anders Svensson (FP) finner att det endast finns ett framlagt förslag och att detta blir kommunfullmäktiges beslut.

Bakgrund

Nu gällande *Fördjupning av översiktsplanen för Strängnäs stad* som antogs av kommunfullmäktige 2001 behöver revideras och kompletteras.

En rad viktiga planeringsförutsättningar för det framtida Strängnäs och Härad har ändrats eller tillkommit sedan den tidigare fördjupningen (FÖP) antogs 2001. En av den väsentligaste är den nu öppnade möjligheten att bebygga norra övningsfältet.

Beslutsunderlag

Administrativa kontorets tjänsteutlåtande 2009-09-11
Plan- och byggnämndens protokoll 2009-08-12, § 140
Utvecklings- och samhällsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande 2009-05-19
Länsstyrelsen Södermanlands län, granskningsyttrande 2008-10-01
Kommunstyrelsens arbetsutskotts protokoll 2009-09-22, § 179

Sändlista
PBN

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande

STRÄNGNÄS KOMMUN
Utvecklings- och samhällsbyggnadskontoret

Nygatan 10
645 80 Strängnäs
www.strangnas.se